

de Leescrisis

Yra van Dijk en
Marie-José Klaver

Miriam Bos

over het Prentenboek
van het Jaar

OP DE COVER Sophie Pluim

wisselt graag
van stijl

4

DE LEESCRISIS: DIEPER DAN WE DENKEN

Blik op leesonderwijs

0-6 jaar

ER KOMT ALTIJD WEER EEN NIEUWE VERRASSING

Prentenboek
van het Jaar

10

12-15 jaar

THEA BECKMANPRIJS

Interview
winnaars

7

6-12 jaar

Lezen en verder lezen

Het zachte suizen van
de tijd

8

6-12 jaar

'Dat moet je in het Nederlands niet vereenvoudigen'

Filter Vertaalprijs voor
jeugdboeken

12

0-6 jaar

Blikveld

14

6-12 jaar

Op weg naar een nieuw curriculum

Lezen in het po

16

6-12 jaar

Blikveld

20

12-15 jaar

Blikveld

22

Nog iedere dag zin om iets te maken

Interview Imme Dros

24

15-18 jaar

Blikveld

26

12-15 jaar

Prikkels

Hoe overleef ik vroeger
en nu

28

Passie voor taal

Alara Adilow

30

'Lezen is ruimte ervaren'

Marjan Slob over lezen

32

Atelierbezoek

Sophie Pluim

34

Het vak

Leesbevorderaars over
de praktijk

35

Column Rob van Essen

Moed

36

Agenda & mededeling Stichting Lezen

BOOST

Onlangs moest ik door griep rust houden en kon ik lekker een paar boeken lezen toen ik eenmaal opknapte. Anderhalve week later werd ik opnieuw ziek, covid dit keer, en de geschiedenis herhaalde zich. Tijdens het uitzieken kwam de energie om me te verdiepen in andere werelden. Ik las kinder- en jeugdboeken, een nieuwe roman die al even op de stapel lag; het deed me goed. Ik zie nu uit naar de kerstvakantie: geen grote plannen, lekker de tijd nemen om uit te rusten en te lezen.

Zou niet iedereen dat aan het einde van het jaar moeten doen: bijlezen, weer op de hoogte geraken van de nieuwste boeken of oude klassiekers die zijn blijven liggen, én uitrusten?

En daarna vol energie het nieuwe jaar in, waarin we ons hier op kantoor extra kunnen inzetten voor leesbevordering, dankzij forse investeringen in BoekStart – ook in de kinderopvang – en de Bibliotheek *op school*, van po tot pabo. Ook blijven we de kennis over lezen en leesbevordering verdiepen, vertalen we kennis naar de praktijk, jagen we effectief leesonderwijs aan en versterken we de banden met docenten en schoolbestuurders en –directies om effectief leesonderwijs op nog meer scholen te realiseren. Uiteraard blijven we samenwerken met vele partners om volgend jaar een flinke boost aan het lezen te geven.

Ik hoop dat het komende jaar in dat opzicht een succesvol jaar wordt en ik wens u prettige feestdagen en een gezond 2024!

Gerlien van Dalen
directeur-bestuurder Stichting Lezen

“**ZOU NIET IEDEREEN DAT MOETEN DOEN AAN HET EINDE VAN HET JAAR: BIJLEZEN?**”

Foto: Keke Keukelaar

LEZEN

Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie, uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis door zich aan te melden via lezen.nl

Redactieadres
Stichting Lezen,
Nieuwe Prinsengracht 89,
1018 VR Amsterdam.
020-6230566
redactie@lezen.nl

Hoofdredacteur
Gerlien van Dalen

Eindredactie
Annemarie Terhell,
Eva Gerrits

Redactie
Daan Beeke,
Maarten Dassing,
Eva Gerrits,
Mirjam Noorduijn,
Annemarie Terhell,
Desirée van der Zander

**Medewerkers
aan dit nummer**
Rob van Essen
Jill Heesbeen
Elisabeth Tijssen

**Ontwerp &
art direction**
Erik olde Hanhof,
Judith Schoffelen

Uitgever
Stichting Lezen

Druk
Zalsman BV

Coverbeeld
© Sophie Pluim

Abonnementen
Abonnementenbeheer
adreswijziging, abonneren
of opzeggen tijdschrift
Lezen? Vul het formulier
in op lezen.nl

Voor overige vragen
Abonneeservice
Tijdschrift Lezen
0172 476085 (tijdens
kantooruren) of info@spabonneeservice.nl
© december 2023
Stichting Lezen.

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.
ISSN 1570-9698.

De inhoud van Lezen is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

Projecten met dit icoon zijn mogelijk gemaakt door Stichting Lezen.

[@stichtinglezen](https://www.stichtinglezen.nl)

lezen.nl

Lezen
STICHTING LEZEN

Stichting Lezen is de drijvende kracht achter de leesbevordering in Nederland. Zij genereert kennis over lezen en verbindt partijen die er samen voor zorgen dat kinderen en jongeren goede en gretige lezers worden en blijven.

DE LEES-CRISIS: DIEPER DAN WE DENKEN

Naar aanleiding van enkele publicaties die aandacht vragen voor het leesonderwijs, waaronder de artikelenbundel *Omdat lezen loont*, onderzoekt *Lezen* in een serie van vier gesprekken met onderwijskenners en vakmensen de staat van het (middelbaar) leesonderwijs. Slot: mede-initiatiefnemers van *Omdat lezen loont*, neerlandica en lerarenopleider Yra van Dijk en docent Nederlands Marie-José Klaver: 'Literatuur moet terug in het leesonderwijs.'

Boos boek: lange tijd was dat de werktitel van *Omdat lezen loont*, de artikelenbundel over de Nederlandse leescrisis en hoe die op te lossen die Yra van Dijk en Marie-José Klaver met letterkundige Els Stronks en dichter Micha Hamel samenstelde. 'Niet omdat het een boos boek is,' vertelt Klaver (K), 'maar omdat de bundel is ontstaan vanuit verontwaardiging. Hoe is het mogelijk, vroegen wij ons af, dat er inmiddels zoveel bekend is over hoe je het leesonderwijs kunt verbeteren en het leesniveau kunt opkrikken, en er zo betrekkelijk weinig van die kennis terecht komt in scholen en lerarenopleidingen?' Van Dijk (VD): 'Toen ontstond het idee om wat er is aan inzichten en wetenschappelijke onderzoeken over leesonderwijs te bundelen, en de onderwijspraktijk – vanaf het kinderdagverblijf tot aan zes vwo – te voorzien van een compact overzicht. Natuurlijk zijn er allerlei andere goede publicaties over *evidence based* leesonderzoek. Maar die zijn wel vaak op één doelgroep gericht, op het primair onderwijs bijvoorbeeld, of juist op de vmbo-leraar Nederlands. Wij bieden daarentegen een samenhangend geheel aan inzichten en adviezen voor alle leeftijden en onderwijsniveaus; niet alleen voor de leraar, maar ook voor de lerarenopleider, de student, of de methodemaker.

In jullie inleiding schetsen jullie aan de hand van internationaal onderzoek naar de leesvaardigheid van Nederlandse leerlingen hoe ernstig de leescrisis is. Lerarenopleider Coen Peppelenbos zet in deel één van deze serie vraagtekens bij de betrouwbaarheid van onderwijsranglijsten als PISA en PIRLS.

K: 'Dat Nederlandse leerlingen vooral wat betreft het interpreteren en kritisch evalueren van teksten onder het gemiddelde scoren, maar dat ze wat ze lezen best begrijpen, is geen reden om de leescrisis te bagatelliseren. Sterker nog, daaruit blijkt eigenlijk dat de leescrisis nog veel dieper zit dan er wordt gedacht. Wat Nederlandse leerlingen inderdaad goed kunnen, is vragen beantwoorden die direct betrekking op de tekst hebben: dat is ook wat er eindelijk los met ze geoefend wordt. Maar zodra de vragen niet meer over de let-

terlijke inhoud gaan, haken ze af. Vanuit een wat breder perspectief betekenis geven aan en informatie geven over wat ze hebben gelezen, en teksten met elkaar vergelijken, kunnen de meeste leerlingen onvoldoende. Dat is een groot gemis: het vermogen tot kritisch evalueren van wat je leest en het onderscheiden van zin en onzin, is in een informatiesamenleving als die van ons van wezenlijk belang, helemaal nu ChatGPT en andere generatieve chatbots hun intrede hebben gedaan.'

Hoe komt het dat bij kinderen en jongeren dat vermogen tot betekenis geven en zelfstandig nadenken zo is afgebrokkeld?

K: 'De hoofdoorzaak is denk ik een gebrek aan aandacht voor tekstkwaliteit, en ook kwantiteit. Tot ongeveer de eeuwwisseling zie je dat er in schoolboeken veel lange en goed geschreven teksten werden gebruikt, met weinig afbeeldingen. Maar die zijn gaandeweg steeds meer vervangen door korte, kale en schrale teksten, met veel plaatjes – en dat geldt voor alle onderwijsniveaus. Ja, ook op de lerarenopleidingen is er onvoldoende besef van het belang van de invloed van tekstkwaliteit op het leesniveau. Vooral bij het lezen van fictie.'

VD: 'Weliswaar is er steeds meer aandacht voor rijke teksten, maar zelden waar het fictie betreft. Komend jaar willen we daarom – en we zijn al met een opzet bij een pabo begonnen – gaan onderzoeken of het lezen van betere jeugdliteratuur een positief effect heeft op tekstbegrip en leesplezier: betere boeken zijn naar onze mening uiteindelijk ook leukere boeken. We zoeken daarin graag de samenwerking met Stichting Lezen.'

Jullie zeggen eigenlijk: er worden te weinig goede boeken gelezen?

VD: 'Absoluut. Maar er speelt natuurlijk meer: de leesdidactiek laat ook te wensen over, zowel in het basis- en in het voortgezet onderwijs, als op de lerarenopleidingen. De nadruk ligt te veel op het aanleren van leesstrategieën en het oefenen met vragen bij teksten. En er is te weinig aandacht voor het vergaren van kennis, en het met elkaar oefenen

“LEERLINGEN WORDEN ENORM ONDERSCHAT, DAT IS ONTZETTEND KWALJK (KLAVER)

van close reading, om te kijken of je echt begrijpt wat je leest.’

K: ‘Het gevolg van dat voortdurende oefenen met vragen, is dat leerlingen niet meer grondig lezen. Omdat het echt begrijpen van wat er staat en daarover kunnen schrijven en met elkaar kunnen praten niet het doel is, kan ik me dat goed voorstellen. Terwijl ik aan

mijn leerlingen merk, dat als ik intensief met ze lees – of het nu krantenartikelen, gedichten of novelles zijn – ze dat eigenlijk heel graag doen.’

VD: ‘Wij worden nog wel eens weggezet als cultuurpessimisten. Maar eigenlijk is het tegenovergestelde het geval. Wij worden gedreven door een diepe overtuiging – en hebben eveneens de ervaring – dat leerlingen en studenten zielsgraag goed willen leren lezen en openstaan voor rijke teksten. Die kans wordt ze nu ontnomen. Dát maakt ons boos. Daarmee zeg ik niet dat alle docenten en de pabo’s en lerarenopleidingen iets fout doen. Dat zou te makkelijk zijn. Het probleem zit ‘m ook in de doorgeslagen managementcultuur waardoor er ontzettend veel geld uit scholen en hogeschoolopleidingen naar de organisatie is gesluisd, en er steeds minder lesuren zijn. Het onderwijs op de hogescholen is in een hoog tempo uitgehold: de vereiste kennisbasis is te licht. Lerarenopleiders zijn daarom hard op zoek naar manieren om hun studenten desalniettemin goed en graag te leren lezen.’

Wat zou het doel van het leesonderwijs moeten zijn?

VD: ‘Als het over fictieonderwijs gaat, dan zeg ik: leerlingen bijbrengen wat verhalen zijn en hoe je die kan begrijp-

pen. Zodat ze daaruit lessen kunnen distilleren die ze nodig hebben in hun leven, en nieuwe wereldbeelden die hen uitdagen andere ideeën te ontwikkelen. Tenslotte is dat waarom je wilt dat kinderen goede boeken lezen: dat ze zich leren te verhouden tot hun eigen wereld en die van anderen. Dat ze zich kunnen verplaatsen in de ander als ander, en een moreel kompas ontwikkelen – persoonsvorming dus.

Wij zijn het ook oneens met het veelgehoorde credo “Het maakt niet uit wat ze lezen, als ze maar lezen”: van oudsher is de jeugdliteratuur een verkenning van wat het betekent om mens te zijn in deze wereld. Als die goede boeken niet meer gelezen worden, dan hebben kinderen nog nauwelijks een bron om te reflecteren op hoe je je kunt ontwikkelen tot een moreel handelend persoon. Je ziet nu dat het vak filosofie die rol enigszins overneemt, maar voor kinderen zijn narratieven veel beter te begrijpen dan abstracte concepten als “goed en kwaad”.’

Leesonderwijs moet zich dus richten op literatuur?

K: ‘Absoluut, ja. Daarbij vind ik dat leesonderwijs ook een introductie moet zijn in de Nederlandstalige cultuur, in het literaire erfgoed. En dat mag heel breed zijn, van Vondel tot Astrid Roemer.’

BLIK OP LEESONDERWIJS

Interview Yra van Dijk en Marie-José Klaver

In deel drie van 'Blik op leesonderwijs' pleit Joke Brassier voor het lezen van canonieke werken op alle onderwijsniveaus, inclusief het vmbo.

K: 'Daar zijn we het helemaal mee eens. Er zijn allerlei goede hertalingen van klassiekers die voor het basisonderwijs geschikt zijn, en zeker ook voor het vmbo. Al zou je daar zelfs best met delen van originele teksten kunnen werken. Als je op die niveaus alleen maar schrale of flauwe verhalen aanbiedt, onderschat je die leerlingen enorm. Dat is ontzettend kwalijk.'

VD: 'Zo riskeren we een vorm van culturele uitsluiting. Want wanneer je zegt: "Jij hoeft dat niet te kennen," zeg je dan eigenlijk niet, "Jij hoeft niet mee te denken, we doen het wel zonder jou"? Terwijl je op allerlei niveaus literair erfgoed in de klas kan delen. Dat kan heel spelenderwijs; via *De fantastische Meneer Vos* van Roald Dahl kan je op de basisschool bijvoorbeeld vertellen over *Van den vos Reynaerde*, en zo een sprong naar de fabels van Aesopus en La Fontaine maken. En met vmbo-leerlingen kun je prima een Reynaert-bewerking van Paul Biegel of Simone Kramer lezen.'

Dus geen serieboeken en thrillers in de klas?

K: 'Ik ben het eens met Joke Brassier die zegt, er zijn al zo weinig contacturen, dan laat ik mijn leerlingen geen lectuur lezen. De focus op school moet liggen op kwaliteitsboeken. Al op het kinderdagverblijf moet je beginnen met het aanbieden daarvan, en dat moet je gedurende de hele schoolcarrière van kinderen blijven doen.'

VD: 'Lectuur is voor thuis, of de sociale-medialeesclub. Niemand hoeft zich daar te bemoeien met wat je leest. Natuurlijk heb ik zelf ook lectuur gelezen: *De olijke tweeling*, paardenboeken – noem maar op. Zolang je daarnaast kwaliteit krijgt aangeboden is dat prima. Al bestaan er ook echt slechte boeken: boeken die een misogyn of racistisch wereldbeeld presenteren, of anderszins moreel verwerpelijk zijn.'

Tot slot: hoe kan je het leesonderwijs ten goede keren?

K: 'We moeten beginnen op de lerarenopleidingen en daar met de juiste didactiek goede docenten opleiden, allereerst op de pabo. Daarvoor zullen er meer lessen taal en Nederlands moeten komen, en contacturen om samen te lezen en samen over boeken te spreken.'

VD: 'Daarnaast moeten er overal waardevolle boeken voor iedereen beschikbaar zijn: op alle kinderdagverblijven, voorscholen, basis- en middelbare scholen, bibliotheken... Dat lijkt evident, maar dat is nog lang niet overal het geval. Verder pleiten we voor een doorlopende leeslijn, waarmee we bedoelen dat kinderen tijdens hun schoolcarrière allemaal hetzelfde niveau goede boeken lezen – dus niet op de ene school *De waanzinnige boomhut* en op de andere *De koning van Katoren* in groep zeven. Net zo goed als dat je eisen stelt aan wat kinderen moeten weten over rekenen, moet je eisen stellen aan tekstkwaliteit. Gelukkig zijn de nieuwe kerndoelen veeleisender. Die vragen bijvoorbeeld al om close reading op de basisschool: wat staat er in de tekst, hoe staat het er, en waarom staat het er zo – hoe komt betekenis tot stand? Natuurlijk moet je die vragen met kinderen spelenderwijs behandelen. Maar ik heb nog nooit een leerling of student ontmoet die niet op het puntje van zijn stoel zit als het lukt betekenis te vinden, dat voelt als een openbaring voor ze. Daarom moeten we blijven geloven in de kracht van de literatuur en de relevantie van die verhalen. Uiteindelijk is dat waar het in het leven om draait: het zoeken naar betekenis.' ●

Tips

- Zorg als leraar dat je een leesexpert bent en blijft.
- Lezen moet altijd over de inhoud van de tekst gaan.
- Leer leerlingen die te begrijpen, analyseren en interpreteren.
- Maak leerlingen bewust van hun leesgedrag, en van de gevolgen daarvan voor hun ontwikkeling en persoonsvorming.
- Ontwikkel een leesdidactiek die is ingericht op het lezen van lange, rijke teksten.
- Geef het lezen van literaire fictie- en non-fictie een centrale plek in het onderwijs.

Info

Voor meer aanbevelingen, zie *Omdat lezen loont; Op naar effectief leesonderwijs in Nederland*, Yra van Dijk, Marie-José Klaver, Els Stronks en Micha Hamel (red.), uitgeverij Pica, € 31,95; Het boek is bekroond met de Victorine van Schaick Penning 2023 voor beste publicatie in het informatievak.

Yra van Dijk (1970)

is modern letterkundige, lerarenopleider en gasthoogleraar aan het Leiden University Centre for the Arts in Society. Ze begeleidt promovendi, doceert aan universiteit en hogeschool en doet onderzoek naar fictie, geletterdheid en burgerschap in het onderwijs. yравandijk.nl

Marie-José Klaver (1969)

studeerde Duitse taal- en letterkunde, Algemene Literatuurwetenschap en neerlandistiek en is momenteel docent Duits en Nederlands aan Het Drachtster Lyceum. Aan de pabo van de Hogeschool van Amsterdam geeft ze samen met Yra van Dijk sinds 2022 een leesclub jeugdliteratuur. Daarnaast doet ze onderzoek naar tekstkwaliteit in de klas en in schoolboeken en is ze lid van de Werkgroep Onderzoek en Didactiek Nederlands (WODN) van Levende Talen. marie-joseklaver.nl

HET ZAGHTE SUIZEN VAN DE TIJD

**LEZEN
& VERDER
LEZEN**

Poëzie: zó
voelt dat dus

Nog lang geen later
Kees Spiering &
Jeska Verstegen (ill.)
Luitingh Sijthoff, € 24,99

..... **12+** .....

Tekst Mirjam Noorduijn

Je bent zo mooi anders

Hans Andreus
Leopold, € 17,99

..... **10+** .....

Hans Andreus (1926-1977) staat tot op de dag van vandaag bekend om zijn subtiele taalspel, en de kunst het leven vanuit kinderlijke verwondering te observeren en te vangen in een lichtvoetige taal. Gelukkig daarom dat er nu een nieuwe bloemlezing is met daarin de meest bekende gedichten uit zijn oeuvre over licht, liefde en afscheid nemen.

Na het met een Vlag en Wimpel bekroonde Jij begint is er een nieuwe dichtbundel van puber-dichter Kees Spiering. Jeska Verstegen maakte er met haar vertellende, licht surrealistische droomillustraties een betoverend geheel van.

‘Wie de gedichten van Groninger Kees Spiering leest, begrijpt opeens hoe je tegelijkertijd nu en ooit kunt leven./ Wie de gedichten van Kees Spiering leest, begrijpt opeens hoe woorden naar warm hout kunnen ruiken./ Wie de gedichten van Kees Spiering leest, begrijpt opeens dat poëzie een hemel kan zijn.’ Deze lovende zinnen staan in het voorwoord dat Edward van de Vendel schreef bij de nieuwe poëziebundel *Nog lang geen later* van jongerendichter Kees Spiering. En wie eenmaal aan de vijftig gedichten begint, zal inzien: Van de Vendel heeft gelijk.

Spiering, die zich liet inspireren door zijn jeugd jaren en dicht alsof hij nog steeds de tiener van toen is, laat geen onderwerp ongemoeid. Eerste liefde, verlangen, school, het klimaat, ouders die gaan scheiden, grootouders die worstelen met hun geheugen, en ja, zelfs een Groningse aardbeving en Greta Thunberg passen de revue. Met krachtige beelden en sprankelende zinnen waarin ieder woord betekenis draagt, roept Spiering een dromerige wereld op die verwondert, maar tegelijkertijd zeer herkenbaar is.

Karakteristiek is bijvoorbeeld het gedicht *Kloof*, waarin Spiering meesterlijk verwoordt hoe het voelt als je je bevindt in dat niemandsland, tussen kindertijd en volwassen-zijn in: ‘Tussen waar ik ben/ en wil zijn. Tussen/ daar en hier, nu en ooit.’ Ook het titelgedicht ‘Nog lang geen later’ weerspiegelt treffend die verwarring van een wereld in overgang: ‘Vandaag is mijn toekomst/nog lang niet begonnen,’ denkt een jongen wiens ooit-word-ik een beroemde-voetballer-droom gepaard gaat met angst zijn Sophie ‘die schrikdraad om haar lichaam heeft/ gewikkeld’ dan te moeten missen: ‘Ooit zal ik het uit moeten maken/ maar nooit iets zó niet gedurfd.’

Gelukkig is er uiteindelijk altijd ‘het zachte suizen van de tijd’, de rode draad van de bundel die dat wat is geweest en dat wat nog moet komen als vanzelfsprekend met elkaar verbindt.

Zo voelt dat

Bette Westera &
Sylvia Weve (ill.)
Gottmer, € 23,99

..... **7+** .....

Westera dicht met humor en taalvernunft alledaagse dingen als een bezem, vliegenmepper en zoekgeraakt puzzelstukje emoties toe. Weves expressieve prenten en voorkeur voor het groteske passen Westera's spot, die je tussen de soepel lopende dichtregels door proeft, perfect. Een blikverruimende dichtbundel die je de wereld met andere ogen doet bekijken.

Gelukkig en blij

Edward van de Vendel &
Martijn van der Linden (ill.)
Querido, € 20,-

..... **10+** .....

Ezels, katten, een dwergkonijn, een moedervarken met biggetjes... in Van de Vendels vijftig speelse gedichten is de hoofdrol weggelegd voor de bewoners van een zorgboerderij die ons onweerlegbaar laten zien dat je ook in deze wereld nog steeds domweg gelukkig kunt zijn. Van der Lindens naturalistische, geestige dierenportretten completeren het geheel.

Dat alles over liefde gaat

Bart Moeyaert
Querido, € 20,-

..... **14+** .....

Ester Naomi Perquin koos uit Bart Moeyaerts oeuvre zijn mooiste gedichten over de liefde, zowel de liefde voor de ander als voor het leven. Volgens Perquin zijn het vrijwel allemaal gedichten die ‘opgetrokken zijn uit taal waarin je de weg denkt te weten’. Tussen die bedrieglijk eenvoudige regels door valt er echter een wereld van gevoel te ontdekken.

Dat moet je in het Nederlands niet vereenv- voudigen

De Filter Vertaalprijs heeft zich ontwikkeld tot dé prijs voor beste vertaling van het jaar. Sinds dit jaar is er een aparte bekroning voor kinder- en jeugdboeken. **Els Dumez-Blocken** en **Lies Lavrijsen** zijn de eerste winnaars, voor hun vertaling van *Jefferson* van Jean-Claude Mourlevat. Wat is er zo bijzonder aan vertalen voor kinderen? Dumez-Blocken geeft antwoord.

Je moet een taal vinden die kinderen begrijpen en aanspreekt

Van harte gefeliciteerd. Verdient de kinder- en jeugdliteratuur een aparte vertaalprijs?

‘Vind ik wel. Het laat zien dat het een volwaardig genre is dat eigen uitdagingen aan vertalers stelt. Je moet een taal vinden die kinderen begrijpen en aanspreekt. En je krijgt, vaker dan bij volwassenenliteratuur, te maken met woordgrapjes, humor, liedjes, rijm, betekenisvolle namen die je niet in de oorspronkelijke taal kunt laten staan. Zeker bij Mourlevat, met zijn rijke woordgrapjes. Neem “choupiisson” als samentrekking van *chouchou* (schatje) en *hérisson* (egel). Daar hebben we “vlegeltje” van gemaakt.’

Is het zelfs moeilijker dan vertalen voor volwassenen? Je kunt bijvoorbeeld geen Franse couleur locale gebruiken, maar moet alles verneerlanden.

‘Ik heb nooit voor volwassenen vertaald. Ieder genre heeft uiteindelijk zijn moeilijkheden, denk ik. In ieder geval kun je ook voor kinderen Franse woorden gebruiken. Alleen is dat bij *Jefferson* niet aan de orde omdat het zich in een fantasiewereld afspeelt en je betekenis wilt als je bijvoorbeeld voor namen Nederlandse alternatieven vindt. In het Frans heet de hoofdpersoon Jefferson Bouchard de la Poterie, een adellijke naam waarin verschillende woorden doorklinken die met bos te maken hebben. Hoe breng je dat over? We waren blij toen we eindelijk op Ten Bosch van Bercebeek kwamen. Villebourg is Stedeburg geworden.’

Wat bedoel je met taal die kinderen begrijpen?

‘Alle personages in *Jefferson* zijn volwassen. Het heeft een klassieke stijl. Gewild literair, met regelmatig archaisch aandoende woorden. Dat moet je in het Nederlands niet vereenvoudigen, maar de tekst moet wel dezelfde soepelheid hebben. En zo dat het aansluit bij de kinderen voor wie het is geschreven. Je kunt geen modieuze jeugdtaal gebruiken die “uit” is – al komt er in *Jefferson* geen jeugdtaal voor. Ook het kennisniveau van kinderen moet je

goed inschatten. Bij Mourlevat rijden de misdadigers in een zwarte sedan. Weten kinderen wat een sedan is? Uiteindelijk is dat “zwarte auto” geworden.’

Hebben Nederlandse en Vlaamse uitgevers genoeg belangstelling voor vertaalde jeugdliteratuur?

‘Het is lastig. Als ik in Frankrijk een interessant boek had gescout en dat aan een uitgeverij voorstelde om aan te kopen, hoorde ik vaak: over dat onderwerp of thema kunnen Nederlandstalige auteurs ook zelf een boek schrijven. Franse jeugdauteurs zijn hier weinig bekend, omdat uitgevers vaak geen Frans lezen. Dat maakt het lastig om ze onder de aandacht te brengen.’

En dan gaat de aandacht eerder uit naar Angelsaksische jeugdboeken.

‘Zeker. Of Scandinavische boeken, die door hun progressieve karakter beter aansluiten bij wat er hier wordt geschreven. Mourlevat is erg Frans, vind ik. Omdat *Jefferson* een aanklacht tegen de vleesindustrie is, trok dit boek hier wél de aandacht. Dat Mourlevat in 2021 de Astrid Lindgren Memorial Award heeft gewonnen, heeft geholpen om het boek – al uit 2018 – te kunnen vertalen. Deze prijs voor ons helpt hopelijk om het boek zo’n zetje te geven dat we ook de vervolgdelen mogen doen. *Een verdwijning met een staartje* is in september al verschenen, en Mourlevat heeft inmiddels een derde boek over de sympathieke egel geschreven. Weer zo geweldig, ik sta te popelen om het te vertalen.’ ●

Els Dumez-Blocken (1963) (rechts) is opgeleid tot criminoloog, maar bouwde een carrière op in de journalistiek, onder meer bij vakbladen voor de politiek. Nadat ze België verruilde voor Frankrijk ontdekte ze samen met haar kinderen de Franse jeugdliteratuur. Eerst werd ze scout voor diverse uitgeverijen, inmiddels heeft ze meerdere boeken vertaald.

Lies Lavrijsen (1978) (links) volgde na een studie Romaanse taal- en letterkunde de opleiding Engels-Nederlands aan de Vertalersvakschool. Sindsdien heeft ze vanuit Antwerpen een groot aantal titels uit het Engels, Italiaans en Frans vertaald. Veel jeugdliteratuur en YA, zoals van Jacqueline Wilson, Adam Silvera en Kitty Crowther, maar ook klassieke literatuur, non-fictie en strips. Ze doceert nu zelf aan de Vertalersvakschool.

Wie heeft de kapper vermoord? Als de jonge egel Jefferson ervan wordt beschuldigd dat hij deze das heeft neergestoken, overtuigt zijn vriend Gijsbert hem ervan om zelf de dader op te sporen. Het is de enige manier om zijn naam te zuiveren. Wat volgt is een even humoristische als ontroerende *road novel* waarin Mourlevat en passant de mythe ontcracht dat de mens de intelligentste aller dieren is.

Jefferson
Jean-Claude Mourlevat & Antoine Ronzon (ill.)
vertaling Els Dumez-Blocken & Lies Lavrijsen
Lannoo,
€ 16,99 (9+)

DE NATIONALE VOORLEESDAGEN

Prentenboek
van het Jaar

Er komt altijd weer een nieuwe verrassing

Toen Miriam Bos werd gebeld omdat *Help! Een verrassing!* was verkozen tot Prentenboek van het Jaar 2024, moest ze even slikken. Net als August de Vos heeft ze het niet zo op onverwachte gebeurtenissen. Maar nu de campagne nadert, voelt ze zich vooral erg vereerd dat haar boek mag bijdragen aan de leesbevordering van kinderen. 'Dat idee vind ik nog het allermooist.'

**Tekst
en foto**
Annemarie
Terhell

De drive-inwoning waar Bos met haar partner Coen woont, is fleurig en smaakvol ingericht. Door de kleuren, de retroflikjes, de vrolijke kussens en boeken straalt het dezelfde warmte uit als haar werk: een sfeervolle wereld waar je zo in wil duiken. Sinds vijftien jaar woont ze in Apeldoorn en dat bevalt prima. 'Ik geniet heel erg van de omgeving hier, met de Veluwe zo dichtbij.' Ze groeide op in Spijkenisse, onder de rook van Rotterdam. Daar waren geen eekhoorns, zoals hier, maar wel boeken. Ze herinnert zich *Sproet-je*, een vrolijke kabouter die avonturen beleefde met bosdieren, het verhaal op rijm rijkelijk versierd met blaadjes en bloemen. 'Heel kleurig en heel gedetailleerd.' Als kind deed ze niets liever dan tekenen. 'Op een gegeven moment mocht ik kiezen tussen een instrument of tekenles. De keuze was niet moeilijk. We kregen les in een atelier waar alles mocht. Er liep een excentrieke begeleidster rond met grijswitte haarlokken, haar armen vol ringen en armbanden, die diepe indruk op mij maakte.'

Bewegende insecten

Het verlangen om zelf boeken te maken zat er al jong in, maar het duurde een tijd voor het ervan kwam. Na haar studie illustratie aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam volgde ze, op advies van haar ouders, eerst de lerarenopleiding. Daarna werd ze door een oom uitgenodigd in Californië. 'Hij heeft een bedrijf in interactieve toepassingen voor onder andere musea en pretparken en ik mocht komen helpen. Tijdens de lerarenopleiding verveelde ik me nogal en leerde ik mijzelf Macromedia Flash. Zo kon ik zelf-gemaakte illustraties laten bewegen. Die animatietechniek gebruikte ik bijvoorbeeld in spelletjes waarbij kinderen al spelend iets konden leren over insecten. Het waren leuke projecten, maar niet leuk genoeg om daar te blijven. Ik wilde echt illustreren.'

Kerstcountdown

Terug in Nederland begon ze met wat ze altijd van plan was geweest: het opbouwen van een carrière als illustrator. In de beginjaren werkte ze vooral voor educatieve uitgeverijen. 'Dat was heel veel illustraties maken en knetterhard werken,' vertelt ze. Later richtte ze zich op de licentie-industrie in de VS en maakte ze ontwerpen voor ansichtkaarten, stoffen en spellen. 'Met college-illustratoren ging ik naar Surtex, New York, een business-to-business-beurs. Dat was een geweldige ervaring. Na een paar jaar zelfstandig opdrachten werven, vond ik daar mijn huidige agent.' In 2015 besloot ze om een kerstcountdown te doen op Instagram, waarmee ze zichzelf stimuleerde om veel kerstwerk te maken. Op de eerste dag tekende ze een vos, waar ze prompt verliefd op werd. 'Ik vond

Ik ben August, mijn zus is Suus - en mijn moeder ook

Portret: Sandra Smulders

hem zo leuk dat ik hem een naam gaf: August. Vlak daarna, in dezelfde maand, verscheen er ook een eekhoorn, Suus. Eerst was zij nog een mascotte, maar al snel werd ook zij een echt karakter.'

Masterclass

August en Suus, hun staarten nog strak gestileerd, hun pelsjes verstopt onder winterse wol, wachtten rustig af wat er komen zou. Af en toe doken ze op in ansichtkaarten en kersttekeningen. In 2020, het eerste coronajaar, gebeurde er iets. 'Ik zat die winter thuis met een flinke burn-out, mijn ziel onder mijn arm, en dacht: ik heb een project nodig. Op social media las ik een bericht van Mark Janssen die een masterclass wilde geven in prentenboeken maken. Ik twijfelde, maar dacht toen: we gaan het gewoon doen! Het hielp om een deadline te hebben, om voor een bepaalde datum schetsen te moeten aanleveren. Het was echt het duwtje dat ik nodig had.'

Tegenpolen

Ze stortte zich helemaal op een eigen prentenboek over August en Suus en verloor zich in de tekeningen. Toen ze de gouache verruilde voor aquarelverf, kreeg het duo eindelijk de sierlijke speelsheid waarnaar ze zocht. 'Ik wilde lossier schilderen en zocht naar een vollere staart met een mooie vloeit. Aquarelverf reageert veel beter op water.' Qua karakter ontwikkelden August en Suus zich tot tegenpolen. August is creatief en houdt van lezen en luiers, van rustige en veilige dingen. Suus is een wildebras die wil rennen, springen, ravotten en dollen. Met haar impulsieve gedrag haalt ze August uit zijn comfortzone. 'We gaan iets leuks doen,' heeft ze beloofd, en August maakt zich zorgen over die verrassing. Hij hoopt maar niet dat het iets wilds en onstuimigs is.

Kookwekkers

Naar inspiratie voor die tegengestelde karakters hoefde ze niet ver te zoeken. 'Ik ben August, mijn zus is Suus - en mijn moeder trouwens ook. Zij is altijd een tomboy geweest. Ging ze met mijn zusje kookwekkers op scherp zetten in de winkel. Op zo'n moment ga ik

er als een haas vandoor. Ik hield niet van aandacht - nog steeds niet. Mijn ouders wisten dat ze mij niet zomaar ergens mee naartoe moesten nemen. Daarom werd ik van tevoren ingelicht over wat we precies gingen doen, hoelang het zou duren. Toen ik ouder werd, ontdekte ik: ik ben niet de enige die daar last van heeft. Zo kwam ik op het idee voor *Help! Een verrassing!*'

Cadeauraadels

Dat Lemniscaat het wilde uitgegeven, stemde haar gelukkig. En nu, twee jaar later, is haar debuut zomaar verkozen tot Prentenboek van het Jaar. Intussen is er al een tweede boek verschenen, waarin Suus de hoofdrol speelt: *Cadeautje!*. 'Ook het idee voor dit boek komt bij mijn ouders vandaan. Vroeger deden ze altijd heel geheimzinnig over de cadeaus die ze voor onze verjaardag hadden gekocht. Wij waren altijd supernieuwsgierig. Dan keken ze elkaar aan en begonnen ze. 'Je kunt erop zitten, je kunt erop staan, je kunt erin knijpen. En ja, je kunt er mee gooien, maar dan gaat het misschien stuk.' Op zo'n moment keken mijn zusje en ik elkaar ongeduldig aan en rolden we met onze ogen. Ik dacht: dat is zo grappig, dat moet in een verhaal.'

Derde boek

Of er nog een derde boek komt? 'Ik heb net een nieuw kartonnen boekje afgerond voor een actie rondom De Nationale Voorleesdagen, dat ligt bij de drukker. Maar of er nog een boek over August en Suus komt, weet ik nog niet zeker. Het was nooit mijn plan om er een serie van te maken, al wordt er wel steeds naar gevraagd.' Nu staan eerst De Nationale Voorleesdagen voor de deur. August en Suus zullen vooral zelf in de schijnwerpers staan, want voor grote publieke optredens en schoolbezoeken is hun tekenaar niet te porren. Dat verandert niet zomaar. 'Uiteindelijk is dat ook de grap van het boek: August blijft verlegen, er wordt niks opgelost. Aan het einde heeft Suus weer wat nieuws bedacht, en zie je hem al verschrompelen. Het begint gewoon weer opnieuw. Zo is het leven - er komt altijd weer een nieuwe verrassing.' ●

Miriam Bos (Spijkenisse, 1981) behaalde in 2002 haar bachelor Illustratie, in 2004 gevolgd door de major Docent Beeldende Kunst en Vormgeving aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam. Direct daarna vertrok ze voor een halfjaar naar Amerika om te werken bij het Amerikaanse MAD systems, waar ze onder andere illustraties en korte animaties maakte voor het Kidspace Children's Museum in Pasadena en voor de South Dakota State Historical Society. In 2022 debuteerde ze als prentenboekmaker met *Help! Een verrassing!* bij Lemniscaat. Haar prentenboek staat centraal tijdens De Nationale Voorleesdagen van 24 januari tot en met 3 februari 2024 en is tijdens de campagne voor € 5,75 verkrijgbaar in een mini-editie. miriambos.com

Foto: Bjorn Frin

HOEHEETTUT

Spelen met taal, woorden en letters, dat is Joke van Leeuwen op het lijf geschreven. Samen met regisseur en theatermaker Lieke Benders maakte ze een beeldende en speelse familievoorstelling rondom **Mooi boek**, dat in 2016 werd bekroond met een Zilveren Griffel. **Hoeheettut** (6+) zit vol talige grapjes, abc's in de vorm van mannetjes, verstopte en ruziemakende letters, woordbeelden en beeldwoorden. Deze kleurrijke voorstelling voor kinderen die net beginnen te lezen en voor iedereen die van taal houdt, is tot en met maart 2024 te zien in verschillende theaters in Nederland en België.

Hogefronten.nl

Boeken voor kleintjes

Met **Tummy Time - Boerderij** van de Britse ontwerper Louise Lockhart kunnen baby's op hun buik genieten van boerderijdieren en tegelijk hun spieren versterken. Het boekje kan als een harmonica worden uitgevouwen en rechtop in de box worden gezet (Gottmer, vanaf drie maanden).

De felle kleuren en grote contrasten van **Kijk! Op de boerderij** en **Kijk! Wilde dieren** van Anaïs Chambel nodigen baby's uit tot kijken. Plezierig is dat deze boekjes wel knispren, maar van zachte stof zijn gemaakt (Lannoo, vanaf drie maanden).

Kiekeboe Dinosaurus is een nieuw deel in de serie kartonnen schuifboekjes van Camilla Reid en illustrator Ingela P. Arrhenius. De grote schuifjes zijn stevig en gebruiksvriendelijk voor kleine vingertjes. Erachter zitten dino's verstopt (Gottmer, vanaf achttien maanden).

Bijna kerst

Midwinternacht van Rick de Haas is een even geestig als ontroerend kerstverhaal met een onverwacht slot. Oma bereidt zich voor op kerst en wacht op de komst van haar kleinzoon en zijn ouders. Terwijl de auto vertraging oploopt zetten haar vijf huisspookjes de boel goedbedoeld op stellen (Ploegsma, 4+).

In **Saar en Bram op zoek naar de ster** van Govert Schilling luisteren twee schaapjes naar het verhaal over de Ster van Bethlehem. 's Nachts glijpen ze de stal uit om die te gaan zoeken, maar

raken ze raken verdwaald. Een prentenboek vol ruimtewetjes dat adembenemend is geïllustreerd door Jeska Verstegen (Luitingh-Sijthoff, 4+).

Marc-Uwe Kling, bekend van **De Neehoorn**, houdt van tegendraadsheid. In **De Kersthaas** weigert de zoon van de kerstman in de voetsporen van zijn vader te treden. Hij houdt niet van warme thee, sleeën en sneeuw en wil later geen kerstman maar paashaas worden. Vertaald door Jaap Robben met vrolijke tekeningen van Astrid Henn (Volt, 4+).

VOORLEES- VADERS

Kinderen doen het beter op de basisschool als hun vaders regelmatig met hen lezen, tekenen en spelen, zo blijkt uit onderzoek van de universiteit van Leeds. Daarin werden vijfduizend moeder-vaderhuishoudens in Engeland onderzocht. Vijfjarigen die op driejarige leeftijd regelmatig tekenden, speelden en lazen met hun vader, presteerden beter op school. Eenzelfde positief effect werd gevonden in de toetscores van zevenjarigen die op vijfjarige leeftijd regelmatig met hun vader tijd doorbrachten. De onderzoekers moedigen vaders daarom aan om vanaf een vroeg stadium de zorgtaken te delen met de moeder en tijd vrij te maken voor interactieve activiteiten met hun kinderen. Zelfs tien minuten per dag kan educatieve voordelen hebben. [Nji.nl](https://www.nji.nl)

CADEAUBOEKEN

Kom uit die kraan!! wordt de titel van 'Geef een prentenboek cadeau' 2024. Tjibbe Veldkamp won in 2016 een Zilveren Griffel voor dit ontregelende verhaal met fraaie tekeningen van Alice Hoogstad. Hoofdpersoon is Bart, die best weet dat hij niet op de bouwplaats mag komen, maar die zich laat uitdagen door grote kinderen en onder het hek doorkruipt. Bart is niet te stoppen. Hij bestuurt de wals en plet een auto, klimt in de hijskraan en tilt een politieauto de lucht in. En dan blijken daar toevallig boeven in te zitten. Vanaf 17 mei 2024 is *Kom uit die kraan!!* te koop voor een weggeefprijs van € 2,99.

WINNAARS van de LEESPLUIM

SEPTEMBER

In **Vos & Zoon** van Paddy Donnelly runt vader Vos een goedlopend bedrijf in staarten. Robbie vindt dat werk saai. Hij droomt van uitbundige ontwerpen met strepen, stippen en kleuren. Door pauze worden zijn staarten een groot succes. Een boek dat uitnodigt tot creatieve oplossingen en ontwerpen, aldus de jury (vertaald door Joukje Akveld, Luitingh-Sijthoff, 4+).

OKTOBER

Frank en Bert uit het gelijknamige prentenboek van Chris Naylor-Ballesteros zijn echte vrienden, maar totaal verschillend. Bert vindt zichzelf supergoed in verstoptje spelen, maar bakt er niks van, volgens Frank. Hij gunt het Bert om ook eens te winnen, maar Bert is slimmer dan Frank denkt. Een mooi verhaal over vriendschap met een verrassend einde (Gottmer, 3+).

NOVEMBER

Vleertje is vlieg- en fladderkampioen, heeft superoren en kan al zelf tandenpoetsen. Met zijn vriendjes bakt hij muggenkoekjes en houdt hij een op-de-kop-ontbijt, waarbij je **Vleertje Muis** moet omdraaien en schudden. Een innemend voorleesboek van Susanne Roos en Anniek Bartels waarin alle zintuigen aan bod komen (Volt, 4+).

LEZEN IN HET PO

Volgens de nieuwe
kerndoelen

Op weg naar een nieuw curriculum

Tekst
Annemarie
Terhell

Wie vragen heeft over effectief leesonderwijs, kan terecht op **Lezeninhetpo.nl**, een website waarop veel informatie toegankelijk wordt gepresenteerd. Zeker met de herziening van de kerndoelen voor het schoolvak Nederlands in het vooruitzicht, kan deze website een handig hulpmiddel zijn voor basisscholen, vertelt Agnes van Montfoort van Stichting Lezen.

Stel, je bent werkzaam in het basisonderwijs en denkt: mijn leerlingen zijn niet leesvaardig genoeg en je wilt aan de slag met rijke teksten, of met vakoverstijgend lezen rondom een thema, maar weet niet waar te beginnen. Wat kun je dan doen? Ga naar Lezeninhetpo.nl, adviseert Agnes van Montfoort, specialist basisonderwijs. 'Dat is een goed startpunt. Alles wat ertoe doet op het gebied van effectief leesonderwijs – niet alleen lezen met begrip, maar ook vloeiend lezen – komt daar aan de orde. De website biedt een schat aan informatie waaruit je kunt kiezen.'

Gebundelde krachten

Drie jaar geleden besloten Stichting Lezen en SLO, het landelijk expertisecentrum voor het curriculum, hun krachten te bundelen om kennis op een toegankelijke manier te delen, vertelt ze. 'De aanleiding was de signalering dat Nederlandse leerlingen steeds minder presteren op complexe begrijpend leestaken en relatief weinig motivatie hebben om te lezen. Tegelijk waren er veel geluiden van scholen die niet tevreden waren over de inrichting van hun begrijpend leesonderwijs. In de praktijk waren er weinig handvatten of uitwerkingen waar je als school echt iets mee kon. Toen dachten wij: laten we de bestaande theorie op het gebied van effectief leesonderwijs op een begrijpelijke manier samenbrengen. Met geld van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en een bijdrage van de Taalunie zijn we aan de slag gegaan.'

Leesscan

Zo werd Lezeninhetpo.nl ontwikkeld, een website waarop informatie uit onderzoek leesbaar gepresenteerd wordt en waar veel doorleestips te vinden zijn. De website is overzichtelijk ingericht, zodat je soepel kunt navigeren en doorlezen. Acht bouwstenen vormen het uitgangspunt. Wil je iets weten over bijvoorbeeld geletterdheid in de kleutergroep, over werken aan kennis en tekstbegrip, of over het versterken van leesmotivatie, dan ben je in een paar kliks bij informatie waarin je antwoorden kunt vinden. 'Het is een website met achtergronden, we beschrijven geen didactiek,' legt Van Montfoort uit. 'We proberen scholen die hun onderwijs willen veranderen een duwtje in de rug te geven met de leesscan, een online tool waarmee je kunt zien: waar staan we op dit moment? Wat kunnen we doen om onze leerlingen leesvaardiger en enthousiaster te maken voor lezen? Dat is een handig beginpunt.'

Rijke leesomgeving

Effectief leesonderwijs is nog actueler geworden nu de nieuwe conceptkerndoelen voor het leergebied Nederlands ter goedkeuring bij de minister liggen. Wat zijn de grootste verschillen met de huidige situatie? 'Heel belangrijk is dat de nieuwe kerndoelen uitgaan van het opbouwen van kennis. Het gaat niet meer om het aanleren van losse taalvaardigheden, maar om vakoverstijgend werken aan taalontwikkeling. De opbouw van kennis over de wereld is

De nieuwe kerndoelen gaan uit van vakoverstijgend werken aan taalontwikkeling

daar een belangrijk onderdeel van. Verder vormt het stimuleren en onderhouden van leesmotivatie nu ook een uitgangspunt. Er zijn bijvoorbeeld twee aanbodsdoelen bijgekomen, waarin staat dat de school dient te zorgen voor een rijke taal- en leesomgeving voor alle leerlingen. Daarnaast is er aandacht voor het werken aan literaire competentie, aan de ontwikkeling van leesvoorkeuren en het praten over teksten. Een groot verschil, want de huidige kerndoelen zijn veel minder duidelijk op dat gebied. In de nieuwe kerndoelen staan veel meer aanknopingspunten om kinderen beter en met meer plezier te leren lezen.'

Spreken, luisteren én lezen

Wat moeten scholen anders gaan doen om deze nieuwe kerndoelen te integreren? 'In de ideale situatie gaan ze meer vormgeven aan hun eigen onderwijs, daarbij bijvoorbeeld geholpen door de leesconsulent die zorgt voor rijke teksten en de juiste boeken. Leerkrachten zullen dus zelf meer moeten gaan nadenken over de inrichting van hun lessen of aan de slag moeten met een methodiek die meer gestoeld is op de uitgangspunten van effectief leesonderwijs. Een van de uitgangspunten is dat taalvaardigheid in samenhang wordt aangeboden: spreken, luisteren én lezen. Omdat leerkrachten niet allemaal gewend zijn om op zo'n manier te werken, zal zo'n verandering tijd kosten. Natuurlijk zitten uitgevers ook op het puntje van hun stoel om te kijken: hoe kunnen wij hierop aansluiten met onze methode.'

Optimisme

Is er reden tot optimisme? 'Zeker. Ik ben heel erg blij met deze nieuwe kerndoelen. We hebben ervoor gestreden dat kwalitatief hoogwaardige teksten "literatuur" mogen heten binnen het basisonderwijs. Lezen wordt daarbij een integraal onderdeel van het leesonderwijs, meer dan het ooit is geweest. Het praten over boeken, het schrijven over

boeken – dat hoort er allemaal bij. Zowel het schrijven over gelezen teksten, als het creatieve schrijven worden apart omschreven. Zo wordt het veel vanzelfsprekender dat er aandacht aan besteed gaat worden. Dat zal tijd en moeite kosten, maar je hoort dat scholen die al bezig zijn met deze veranderingen, heel enthousiast zijn over de opbrengst.'

Verandering in doelstelling

De didactische principes die worden beschreven op Lezeninhetpo.nl zijn overigens allemaal in lijn met de nieuwe kerndoelen, voegt Van Montfoort toe. 'De positie van Stichting Lezen is op dat gebied wezenlijk veranderd. Toen ik hier 22 jaar geleden kwam werken, was het credo: Stichting Lezen gaat niet over technisch leesonderwijs, wij gaan alleen over leesbevordering. Nu steeds duidelijker wordt dat het stimuleren van leesmotivatie en leesgedrag helemaal niet kan zonder goed leesonderwijs, is dat veranderd. Als de leesmethode niet motiverend is en wij dan met leuke campagnes ernaast komen, blijft het vechten tegen de bierkaai. Dus ik ben heel blij met deze ontwikkeling. De tegenvallende onderzoeksresultaten van PISA en PIRLS naar de vaardigheden van scholieren in de afgelopen jaren, hebben deze verandering in gang gezet. Daardoor is iedereen wakker geschud.' ●

De nieuwe kerndoelen

In september zijn de conceptkerndoelen voor het leergebied Nederlands gepresenteerd. Of de doelen helder genoeg zijn, wordt onderzocht in een fase van beproeven, die in januari 2024 start. Voor deze fase worden regiobijeenkomsten georganiseerd. Scholen kunnen zich daarvoor aanmelden via de website van SLO. Na de fase van beproeven, zal de definitieve set worden opgeleverd, die dan het wetgevingstraject ingaat. Dat zal tegen de zomer van 2024 zijn. Voorlopig zullen de geactualiseerde kerndoelen dus nog geen wettelijke rol spelen in het onderwijs. Toch is het interessant om vast kennis te nemen van de conceptkerndoelen: ze geven immers weer in welke richting het curriculum zich zal begeven. Het boekje met alle conceptkerndoelen is te downloaden op actualisatiekerndoelen.nl/nederlands.

Bouwstenen voor effectief leesonderwijs

BORDSPEL voor SCHOOLTEAMS

In het afgelopen schooljaar hebben zich 780 nieuwe locaties aangesloten bij de Bibliotheek op school primair onderwijs. Om de teams van deze nieuwe scholen mee te nemen in deze stap, is een bordspel ontwikkeld: **Leesroute**.

In dit spel verzinnen de spelers onder begeleiding van een leesconsulent oplossingen voor situaties waarin leerlingen vastlopen in hun leesontwikkeling. Er worden vijf typen leerlingen onderscheiden: niet-lezers, nog-niet-lezers, af-en-toe-lezers, regelmatige lezers en fervente lezers. Zo vindt Arthur lezen stom. Bij vrij lezen doet hij vaak alsof. En Fadi is gek op series, maar weet niet wat hij moet kiezen als zijn serie uit is. Door deze leerlingen op het bordspel verder te helpen, vergroten de spelers hun inzicht in de rol die zij hebben als leesbevorderaar. De leescirkel van Aidan Chambers speelt daarin een belangrijke rol. 'Voor nieuwe, maar ook voor bestaande locaties met de Bibliotheek op school is het een leuke manier om met het team in gesprek te gaan over wat de rol van de leerkracht kan zijn bij de leesontwikkeling van leerlingen,' verwacht Bart Droogers van Stichting Lezen. Alle bibliotheken in Nederland hebben een doos met drie speelsets ontvangen. Nabestellen kan via info@lezen.nl.

Snoskommers, Zweinstein en de Kabaalstraat

Ter gelegenheid van de eerste Filter Vertaalprijs voor kinder- en jeugdliteratuur (zie het interview op p. 8, 9) zijn er door de CPNB drie erepenningen uitgereikt. Rita Verschuur, bekend van haar vertalingen van Astrid Lindgren; Huberte Vriesendorp, die het werk van Roald Dahl op ingenieuze wijze naar het Nederlands vertaalde; en Wiebe Buddingh', die de vertalingen van J.K. Rowlings *Harry Potter* voor zijn rekening nam, zijn onderscheiden. Volgens CPNB-directeur Eveline Aendekerk verdienen zij het om geëerd te worden, omdat zij met hun vertalingen een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het toegankelijk maken van iconische jeugdboeken voor het Nederlandse publiek. Edward van de Vendel maakte een podcastserie over hun werk, getiteld *Snoskommers, Zweinstein en de Kabaalstraat*, waarin hij allerlei aspecten bespreekt van hun vindingrijke vertaalwerk.
tijdschrift-filter.nl

Wonder- baarlijk kerstfeest

Op kerstavond moeten Theo's ouders werken, daarom is hij alleen thuis. Door het raam ziet hij een vallende ster. Snel doet hij een wens en prompt komt zijn speelgoed tot leven. Zo belandt hij in een turbulent kerstavontuur met een schommelpaard en een roestige tinnen soldaat. **De kerstwens** is een klassiek, maar fris kerstverhaal van Katherine Rundell met tekeningen van Emily Sutton (Luitingh-Sijthoff, 7+).

Mopperige wezens doen het altijd goed in kersttijd. **De Grompus** van Alex T. Smith is geïnspireerd op de kerstdemon de Krampus en heeft ook wat weg van de Gringe van Dr. Seuss. Met zijn snuivende, grommende en gluiperige voorkomen probeert hij kerst in de war te sturen en vertrekt hij naar de noordpool om de kerstman uit te schakelen. Vertaald door Johanna Rijnbergen (Lemniscaat, 8+).

Theaterlezen

De serie Theaterlezen is overgenomen door uitgeverij Gottmer, dat de boeken in een nieuw jasje heeft gestoken. Vrijwel alle titels uit het voormalige fonds van uitgeverij De Inktvis zijn herdrukt. Theaterlezen is een bijzondere vorm van samenlezen, waarbij je samen het plezier van voordragen kunt ontdekken. Boven elke tekst staat de rolverdeling en zie je hoeveel lezers je nodig hebt. De teksten, waaronder verhalen en moppen, bestaan uit dialogen zodat de spelers elkaar steeds afwisselen. Nieuw in de serie is **Blitz! Een groot ruimtfeest** (7+) van Rian Visser met tekeningen van Lars Deltrap, waarin het groene ruimtweezen moppen tapt en avonturen beleeft met Moes en Rob, zijn aardse vrienden. In **Kom binnen!** (9+) van Ineke Kraijo en Marlies Verhelst met illustraties van Marja Meijer, dat verscheen ter gelegenheid van de Kinderboekenweek, vertellen kinderen over hun thuissituatie. Zo woont de een op de kermis en vertelt de ander een mop over zijn luidruchtige bureu.

theaterlezen.nl

Portret: Jeroen Oerlemaans

Hoe klassiekers van betekenis veranderen

In *Springlevend; Hoe klassieke boeken van betekenis veranderen* onderzoekt kunsthistoricus en boekillustratiespecialist Saskia de Bodt hoe beroemde boeken en hun hoofdpersonages in de loop van hun bestaan zijn aangepast aan de tijd, door bewerkers, illustratoren, kunstenaars, uitgeverij en filmmakers. Daarbij gaat het niet alleen om het literaire verhaal, maar ook om de vorm waarin dat gegoten is. In totaal passeren in twaalf

Springlevend; Hoe klassieke boeken van betekenis veranderen

Saskia de Bodt (hoofdauteur en samensteller), Annemiek Overbeek, Fia Dieteren, Henk van der Liet, Anna C. Koldewij (mede-auteurs) (Hoogland & Van Klaveren, € 29,90).

hoofdstukken twaalf titels de revue: rijkgeïllustreerde (kinder)boeken zoals *Pinokkio*, *De kleine zeemeermin*, *Huckleberry Finn*, *Nils Holgersson* en *De Moemins* die oorspronkelijk tussen 1850 en 1950 in Europa en de Verenigde Staten zijn verschenen, en ook in een vroeg stadium al in Nederlandse vertaling beschikbaar waren. *Springlevend* heeft een historische invalshoek, maar legt ook verbanden met het hedendaagse gebruik van de boeken. Zo wordt er in ieder hoofdstuk ingegaan op de vraag hoe het oorspronkelijke uitgangspunt van de schrijver en/of illustrator zich verhoudt tot onze huidige interpretatie van het werk, en wat de boeken nog steeds actueel maakt. Alle hoofdstukken bevatten veel illustraties en eindigen met een kaartje waarop enkele toeristische reisdoelen zijn aangegeven.

Mees Kees cadeau

Voor de campagne 'Geef een boek cadeau' 2024 is gekozen voor een boek voor de middenbouw. **Mees Kees - Een pittig klasje** van Mirjam Oldenhans en Rick de Haas (ill.) gaat over de klas van stagiair Mees Kees, die geen idee heeft wat een topotoets is. Daarom helpt de klas hem bij het invullen van het rooster. **Mees Kees - Een pittig klasje** is vanaf 2 februari te koop voor € 2,99 in de boekwinkel. geefeenboekcadeau.nl

THEA BECKMANPRIJS

Tekst Annemarie Terhell
Illustratie Djenné Fila

Winnaars

Met de Thea Beckmanprijs worden bijzondere historische jeugdboeken onderscheiden. Dit najaar ging de prijs naar **Lida Dijkstra** voor *Schaduw van Toet*. **Astrid Sy** kreeg voor *Noem geen namen* de Jonge Beckman, die wordt toegekend door een jury van jonge lezers. Hoe gaan deze schrijvers te werk bij het schrijven van historische fictie?

Foto: Bonnita Postma

LIDA
DIJKSTRA

“Ploeteren op de vierkante centimeter”

Schaduw van Toet

Lida Dijkstra & Djenné Fila
Luitingh-Sijthoff,
€ 29,99 (11+)

Hoe belangrijk is deze bekroning voor jou als schrijver?

‘Het is een erkenning van mijn werk, zo voel ik dat. Onderhand heb ik al dertig jaar op de teller. In mijn historische fictie voor jongeren, zoals *Schaduw van Toet*, *Het beest met de kracht van tien paarden* en *De ring van koning Salomo* leg ik mijn ziel en zaligheid. Het zijn boeken die veel research en denkwerk vragen, geschreven in korte regels die naar poëzie neigen. Ik werk veel met alliteratie, met assonantie, dat vloeit niet zomaar uit je pen. Het zijn vrij gelaagde teksten waarin ik op de vierkante centimeter heb zitten ploeteren. Het is sleutelen aan zo’n tekst, elke keer weer. Op het moment dat je dan zo’n prijs ontvangt, doet me dat veel.’

Hoe kwam je op het idee om over de halfzus van Toetanchamon te schrijven?

‘Met het idee liep ik al zeker tien jaar rond. Het verhaal van Toetanchamon is reusachtig kleurrijk: een jongen van negen jaar die farao wordt en trouwt

met zijn oudere halfzus. Het heeft ongelooflijk veel interessante ingrediënten. Dat gezin waarin zes meisjes voor hem geboren worden. En dat die vader de ketterkoning wordt genoemd, omdat hij van het polytheïsme afbuigt naar monotheïsme. Bij een gesprek met mijn uitgever kwam dit onderwerp opborrelen en ik besloot er een boek van te maken.’

Toetanchamon en Anchesenamom hebben een ingewikkelde geschiedenis. Hoe verpak je zo’n complex verhaal voor jonge lezers?

‘Bij ieder historisch onderwerp begin ik met een helder beeld van wat ik ga doen, maar als ik me verder inlees en ontdek hoe ingewikkeld het is, komt er een wanhopige fase waarin ik denk: oh help! Dit onderwerp is zo veel groter dan ik dacht! Maar ik weet: als ik langer doorspit, dan begint die structuur zich vanzelf te vormen. In dit boek had ik het probleem dat ik informatie over het oude Egypte kwijt wilde. Daarom bedacht ik dat Anchesenamom geschie-

denisverhalen aan haar broer kon vertellen voor het slapengaan. Dat gaf de mogelijkheid om meer interessante informatie over bijvoorbeeld piramides en het mummificeren kwijt te kunnen.’

Op welke bronnen baseer je je als je over het oude Egypte schrijft?

‘Het is lastig dat er uit die tijd, drieduizend jaar geleden, weinig is overgeleverd. Er zijn reliëfs, er zijn spijkerschriftbrieven, maar er zijn geen epistels vol met familiegeschiedenis. De keiharde feitelijkheden respecteer ik, maar om er een verhaal van te maken moet je ook veel witte plekken invullen. Dat doe ik met eerbied maar ook met veel creativiteit. Een voorbeeld: het idee dat Anchesenamom na de dood van Toetanchamon met haar grootvader Eje trouwt is geen feitelijkheid, zoals door sommigen wordt beweerd. Het is een aanname. Er is alleen een ring die in de jaren dertig van de twintigste eeuw in een antiekwinkeltje in Caïro opdook, met daarop de cartouches van die twee. Meer bewijs hebben

“ Ik ben nu het medium ”

ASTRID SY

Foto: Ineke Oostveen

we niet. Daarom heb ik in mijn verhaal een tussenweg gekozen waarin ik die ring opvoer en waarin Eje haar ten huwelijk vraagt, maar waarin zij ervoor kiest om niet met hem te trouwen. Ze ontwikkelt zich in het verhaal en waagt de sprong om haar eigen pad te gaan.’

Waarom zijn historische jeugdboeken zo belangrijk?

‘Wat is er fijner dan te reizen naar de tijd van het oude Egypte, de farao’s te ontmoeten en krokodillen te voeren? Als kind zou ik dat geweldig hebben gevonden, ik hield van geschiedenis. Ik kwam uit een eenvoudig gezin in een klein Fries dorp, waar boeken niet royaal voorhanden waren. Voor de Bibliobus moest je ook nog eens betalen. Nu ontmoet ik op scholen veel kinderen die net zo zijn en die het oude Egypte vaak heel interessant vinden, ook omdat ze *Dummie de mummie* kennen. Dan is dit een boek dat weer net even een andere benadering heeft. Ik schuw daarbij geen rijke taal, ik vind dat je dat best aan mag bieden.’ ●

Hoe is je boek ontstaan?

‘Tijdens mijn studie geschiedenis liep ik stage bij het Holocaustmuseum in Israël, Yad Vashem. Met de Holocaust was ik toentertijd nog niet zo bezig, ik studeerde de middeleeuwse geschiedenis en kwam daar meer door toeval terecht. Een van mijn eerste opdrachten was het vertalen van een artikel naar het Engels. Dat ging over de crèche, gelegen tegenover de Hollandsche Schouwburg in Amsterdam, waarvandaan kinderen op transport werden gezet. Er stonden interviews in met mensen die betrokken waren geweest bij het “kinderwerk”, waarbij Joodse kinderen werden gered. Ik was zwaar onder de indruk en zie mezelf nog lopen, door de heuvels onderweg naar mijn stageplek, terwijl ik dacht: hier moet ik iets mee doen. Dit is gewoon een boek.’

Heb je dat idee lang laten liggen?

‘Ik was nog bezig met mijn master, maar ben al vrij snel daarnaast gaan schrijven. Dat schoot in het begin nog alle kanten op. Via via vond ik een agent die mij wilde helpen bij het redigeren en ordenen van het verhaal. Zij zag iets in die brij, waarom begrijp ik nog steeds niet. Maar langzaam kreeg het vorm en werd het echt een boek. Doordat ik na mijn studie bij Yad Vashem in Amsterdam aan de slag ging, begon ik mij ook steeds meer in de Holocaust te verdiepen. Voor mijn werk verzamelde ik persoonlijke verhalen en bekeek ik films over het Joodse leven voor en tijdens de oorlog. Daarvan maakte ik aantekeningen. Zo kwam alles samen.’

Hoe verplaats je je in jongeren uit die tijd?

‘Mijn boek gaat over drie jonge vrouwen die betrokken waren bij het verzet. Filmbeelden en dagboekfragmenten hebben me heel goed geholpen om

een beeld van die tijd te krijgen. Jongeren die dansen bij platenspelers, die gaan picknicken, die gekke bekken trekken. Eigenlijk verschilden ze niet zoveel van de jongeren van nu, alleen de omstandigheden waren anders.’

Hoe kijk je als historica naar die periode?

‘Geschiedenis vormt ons tot wie we zijn. We kijken erop terug om grip te krijgen op het hier en nu. Maar als het lang geleden is, vergeet je het. Zo zijn mensen. Toch is het belangrijk dat we het ons blijven herinneren. Het was de laatste keer dat we in Nederland waren bezet door een vreemde mogendheid waarbij de hele democratie is ontmanteld. Het is ongelooflijk wat er toen is gebeurd, hoe snel we in Nederland in staat zijn geweest om die democratie te laten wegsijpelen en toe te kijken hoe een hele bevolkingsgroep is vervolgd en vermoord. Het blijft belangrijk om waakzaam en kritisch te blijven.’

Zie je een rol weggelegd voor historische boeken om dat levend te houden?

‘Absoluut. Ik denk dat je je wel moet realiseren dat er een verschil is tussen fictie en de realiteit, die je bijvoorbeeld in een museum tegenkomt. In mijn boek heb ik dingen ingevuld, maar wel heb ik geprobeerd de dilemma’s en de keuzes waar deze jongeren voor stonden zo realistisch mogelijk weer te geven. Wat betekent het om als kinderverzorgster Joods te zijn en aan de ene kant mee te werken aan de deportaties, en aan de andere kant te helpen met verzetswerk? Doordat ik me zo verdiepte heb in die tijd voel ik verantwoordelijkheid om de verhalen van mensen die er niet meer zijn, van mensen die vermoord en uitgewist zijn, verder te vertellen en delen. Ik ben nu het medium.’ ●

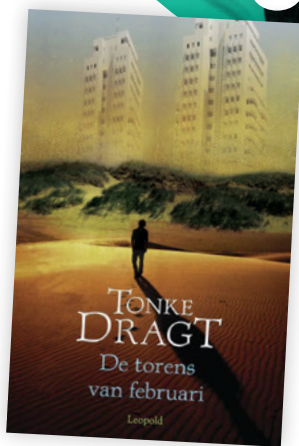

Noem geen namen
Astrid Sy
Luitingh-
Sijthoff,
€ 20,99 (15+)

SPIKSPLINTER- NIEUWE UITGAVE

Tonke Dragt ontving in 2004 de prijs voor het beste kinderboek van de afgelopen vijf decennia voor *De brief voor de koning* (1962). Maar de meeste fan-mail ontving ze voor *De torens van februari* (1973) dat Dragt zelf misschien wel haar beste boek noemt. Gelukkig verschijnt er in januari een luxe nieuwe uitgave bij uitgeverij Leopold.

Stel dat het waar is? Dat om de vier jaar als het schrikkelt onze tijdsdimensie die van een gespiegelde wereld kruist? En dat je dan in die andere wereld kunt stappen, mits je 'het Woord' kent en geheugenverlies accepteert? Tom Wit (veertien) wist kennelijk wat hij moest zeggen: in *De torens van februari* doet hij ons vanuit een parallelle wereld verslag van zijn geheimzinnige zoektocht naar zijn verloren identiteit.

Het is een hele puzzel, maar dankzij zijn vroegere (gespiegelde) dagboeknotities, die Tom met hulp van de oude geleerde Alva weet te ontcijferen, ontdekt hij uiteindelijk wie hij is en waar hij vandaan komt. Dan wordt hij geconfronteerd met een moeilijke keuze. Keert hij terug naar zijn oude wereld, onder het motto 'pas daar waar je vandaan komt zul je weten wie je bent'? Of kiest hij voor een leven in 'wereld X', waar ook zijn grote liefde Téja verblijft?

Ondanks Dragts speculaties in een postscriptum blijven deze vragen onbeantwoord. Hét goede antwoord en dé waarheid bestaan niet, vindt Dragt. Bovendien, zegt ze, hoe kan ik weten wat er met Tom is gebeurd? *De torens van februari* bevat Toms dagboek; zij is slechts de bezorger van dat door haar gevonden manuscript. Die suggestie maakt van dit boek een spannende en mysterieuze leeservaring.

SDG Boeken- club

The Sustainable Development Goals Bookclub is een initiatief van de Verenigde Naties om wereldwijd kinderen en jongeren via jeugdliteratuur kennis te laten maken met de Duurzame Ontwikkelingsdoelen.

Vanuit het idee dat jeugdliteratuur tot verandering kan inspireren, en dat het belangrijk is jongeren kennis te laten maken met de Sustainable Development Goals (SDG's) van de VN uit 2015, is ook in Nederland de SDG boekenclub in het leven geroepen. De zeventien Duurzame Ontwikkelingsdoelen waarop de leeslijst is gebaseerd, streven naar een duurzame wereld in 2030, en hebben betrekking op bijvoorbeeld het tegengaan van armoede, het creëren van gelijke kansen en rechten voor vrouwen, en het voorkomen van klimaatverandering. Aan alle doelstellingen zijn boeken gekoppeld voor: zes- tot negenjarigen, negen- tot twaalfjarigen en twaalfplussers. De zeventien thema's zijn bovendien opgedeeld in drie hoofdgroepen: Mensen, Maatschappij en Planeet. Zo vind je bijvoorbeeld de SDG's 1 (geen armoede), 5 (gendergelijkheid) en 10 (ongelijkheid verminderen) onder Mensen, met daarbij boeken voor twaalfplussers als respectievelijk *Made by Indira* van Caja Cazemier en Martine Letterie (Ploegsma), en *The Hate U Give* van Angie Thomas (Moon, vert. Jasper Mutsaers). Naast de boekenlijst komen er tips en lessuggesties voor leerkrachten en leesconsulenten op de website die nog in ontwikkeling is.

sdgboekenclub.nl is een samenwerking van NDB-Biblion/Skillojo, de GAU (Groep Algemene Uitgevers), IPA (International Publishers Association), IFLA (Internationale Federation of Library Associations) en IBBY Nederland.

Romantische graphic novel uit Portugal

Raquel (zestien) heeft sinds kort een relatie met Miguel. Maar hoe kan het dan dat ze op school haar ogen niet van Pardalita kan afhouden? Waarom voelt ze zich zo tot dit kleurrijke en artistieke, wat oudere meisje aangetrokken?

Wanneer Raquel Pardalita via de toneelclub beter leert kennen, groeit er een vriendschap tussen de twee.

Behalve dat die Raquels relatie met Miguel onder druk zet, werpt die ook een nieuw licht op haar ontluikende seksualiteit. In veelzeggende poëtische zinnestukjes en licht abstracte, sprekende zwart-wit-illustraties voert de Portugese Joana Estrela je overtuigend mee in Raquels verwarrende gedachtestroom en zielengeworstel. Pas op de slotbladzijden durft Raquel toe te geven aan haar gevoelens van liefde voor Pardalita. Estrela vangt dat bevrijdende moment in even krachtige als tintelende beelden, wetende dat die uiteindelijk meer zeggen dan duizend woorden. Estrela's literaire graphic novel is een nieuw deel van Querido Glow, de imprint met LHBT+ QIA+-hoofdpersonen. Kijk voor meer titels over gender- en seksuele diversiteit bij queerboeken.nl.

Pardalita

Joana Estrela, vertaling Finne Anthonissen Querido, 12+, € 17,99

Ambassadeur voor YOUNG ADULT

Merel Kuitert, jongerenbibliothecaris bij Noord Oost Brabantse Bibliotheken, is Jeugdspecialist van het Jaar geworden. Tijdens het congres Bibliotheekplaza in november werd zij verrast met deze eretitel.

‘Merel zit vol met ideeën. Ze vlogt, TikToks, presenteert en schrijft over boeken, en dan vooral young adult. Ze is een echte ambassadeur van dit genre en regelt in haar regio een populair young adult-festival,’ aldus het juryrapport. Dat ze zelf een fanatiek lezer is, helpt om haar werk met enthousiasme uit te voeren, denkt Merel. Een van haar opvallende initiatieven is het jongerenpanel van de Bibliotheek. ‘We komen elke paar maanden samen, eten dan pizza en praten over boeken en andere zaken. De panelleden maken ons attent op boeken die viral gaan en die we echt moeten aanschaffen. Zo zijn zij met het idee voor een mangacollectie gekomen. Die loopt nu heel goed. Ook de “trending titels” komen uit het panel voort. Wij schaffen populaire boeken nu bij de boekhandel aan op het moment dat ze uitkomen.’ Het panel heeft ook een stem in de activiteiten die de Bibliotheek voor deze doelgroep organiseert. Kuitert organiseert verder onder meer Dungeons & Dragons-spelavonden in de Bibliotheek; de leesclub BoekenScouts; en Leesmiljonairs, een lokaal project waarbij kinderen zoveel mogelijk leesminuten sparen. ‘Als een gemeente de miljoen minuten haalt, dan organiseren we een groot feest.’

Foto: Pascal Striebel

Lancering LEES-app

Afgelopen september heeft de online Bibliotheek speciaal voor vmbo-leerlingen en mbo-studenten de app LEES gelanceerd. Het doel van deze app is om de doelgroep laagdrempelig toegang te bieden tot een aantrekkelijke en diverse collectie. De collectie van LEES telt nu ruim honderdtwintig e-books en luisterboeken, en is in samenspraak met de doelgroep, leesconsulenten en uitgevers van deze titels samengesteld. LEES is in eerste instantie een pilot en zal gedurende een jaar actief zijn. Tijdens de pilotperiode zullen leesconsulenten van bibliotheken samen met docenten de app actief onder de aandacht van jongeren brengen. Zo is er via Bieb-to-bieb en

de portal Landelijkhuisstijl.nl een toolkit beschikbaar met onder andere een informatieflyer voor leerkrachten en leesconsulenten om gericht met de app in de klas aan de gang te gaan. De LEES-app werkt grotendeels hetzelfde als de reguliere online Bibliotheek-app, met als grootste verschil dat de jongeren geen lid van de Bibliotheek hoeven te zijn om de app te kunnen downloaden en gebruiken. Jongeren die enthousiast zijn geworden, kunnen na de beëindiging van de pilot vanzelfsprekend digitaal blijven lezen en luisteren: met een jeugd lidmaatschap van de Bibliotheek hebben jongeren tot achttien jaar sowieso gratis toegang tot de online Bibliotheek.

INTERVIEW

Imme Dros
heruitgegeven

NOG IEDERE DAG ZIN OM IETS TE MAKEN

Drie klassieke jeugdboeken van **Imme Dros** zijn heruitgegeven als 'roman voor volwassenen en jongvolwassenen'. Het stemt haar boven alles tevreden dat de boeken uit de jaren tachtig en negentig opnieuw beschikbaar zijn. 'Boeken worden tegenwoordig zo snel uit de handel gehaald.'

Imme Dros wuift het resoluut van de hand. Boeken voor volwassenen, boeken voor kinderen – er is geen verschil, voor beide gebruik je dezelfde taal. 'Zoals Oscar Wilde heeft gezegd: er zijn alleen goede en slechte boeken. Iets is goed geschreven of slecht geschreven. En ik heb altijd zo goed mogelijk willen schrijven. De uitgever bepaalde daarna voor welke leeftijdscategorie een boek in de markt werd gezet. Mij interesseerde dat nooit zo.' Dat ze vooral prentenboeken en jeugdromans heeft geschreven, vertelt ze op de bank in haar Hilversumse woonkamer, waar ze ook werkt, komt alleen omdat ze een verhaal zo simpel mogelijk wil vertellen. 'Je hebt een idee, of je hoort iets, en je krijgt dat niet meer uit je hoofd. Dan wilde ik er altijd een boek over schrijven. Hoe ingewikkelder dat idee was, voor hoe kleinere kinderen ik het wilde vertellen – ook om het zo voor mezelf glashelder te maken.'

Dubbel zoveel cadeaus

Ze staat op om een boek te zoeken in de stapels om haar heen. 'Ken je *Jaap won een prijs?*,' vraagt ze. 'Een prentenboek dat ik een paar jaar geleden heb geschreven. Hier, neem mee. Daarin wint een jongetje

een prijs zonder dat hij weet waarvoor. Als zijn moeder het rondvertelt, feliciteert iedereen hem. Krijgt hij ook cadeaus. Dat is ontstaan toen ik zélf zo'n brief kreeg. Je kent dat wel: een prijs, geweldig – op voorwaarde dat je een abonnement neemt of zoiets.' Ze legt uit hoe dat idee uitgroeide tot volwaardig verhaal. 'Dat jongetje heeft een heel gewone naam. Dus hij denkt: die prijs is voor iemand anders die óók zo heet. Hij wordt bang, hij durft niet meer naar school, hij droomt erover. Tot zijn vader tegen zijn moeder zegt: ben je gek geworden, dat is reclame, hij hééft geen prijs gewonnen. En dan hebben alle goede gevers zo'n medelijden met Jaap dat hij weer cadeaus krijgt. Heeft hij dubbel zoveel.' En zeg nou zelf: waarom zouden volwassenen niet genieten van zo'n vindingrijk verhaal – ook nog eens fraai geïllustreerd door haar echtgenoot Harrie Geelen?

Vriendschappen en loskomen

Dat de trilogie over Daan List dit najaar zou worden heruitgegeven als roman voor volwassenen, was dan ook niet snel bij Dros opgekomen. Het gaat om *De zomer van dat jaar* (1980), *Lange maanden* (1982) en *Ongelukkig verliefd* (1995), die bij uitgeverij Schaeap14

Tekst
Maarten Dessing
Illustratie
Harrie Geelen

zijn gebundeld als *Elke reis is een omweg naar hier*. 'Literatuur zonder leeftijd', staat er – terecht – op de achterflap, 'over vriendschappen, loskomen van thuis, en uitzoeken of er een kunstenaar in je schuilt'. 'Toen de uitgeefster met het idee kwam, herinnerde ik me wel dat iemand veertig jaar geleden tegen me had gezegd: het lijkt wel een roman. Ik weet niet meer wie, maar wel dat mijn redacteur onder de indruk was: "Zozo, zei dié het." Mij kon het dus niet schelen. Nog steeds niet. Ik vind het alleen leuk dát het is heruitgegeven. Al mijn boeken zwerven alleen maar tweedehands rond. Boeken worden tegenwoordig zo snel uit de handel gehaald. Nu is het er weer.'

Texelse jeugd

Dros heeft de tekst ook niet bewerkt. 'Ik heb een inleiding van drie pagina's toegevoegd, zodat het lijkt alsof een ouder iemand over zijn jeugd vertelt. Verder niets. De uitgeefster vond alleen dat een paar keer "zei hij" eruit kon. Volwassenen snappen sneller wie er aan het woord is.' Het meeste werk was nog het digitaliseren van de tekst. 'De boeken verschenen in de tijd vóór de computer. Harrie heeft ze alle drie pagina voor pagina gescand.' Maar het was aange-naam om het terug te lezen door alle herinneringen aan haar jeugd op Texel die ze in de trilogie had verwerkt. 'Ik zat net als Daan op het gymnasium aan de overkant,' vertelt ze. 'De boot ging toen nog vanuit Oudeschild. De overtocht duurde drie kwartier. En in de winter, als er ijs lag, langer. Alle scholieren moesten dan op het dek heen en weer lopen om de boot te laten schommelen en zo het ijs te breken. Krankzinnig gewoon, zoiets vergeet ik nooit.'

Gisterland

Ondanks een afkeer van de vermeende tegenstelling tussen boeken voor verschillende leeftijdscategorieën, heeft Dros een keer doelbewust een boek voor volwassenen geschreven. Dat is de twee jaar geleden verschenen roman *Gisterland*, waarin ze de vrouw van Shakespeare een stem geeft: Anne Hathaway, die – in haar visie – een zelfstandige, sterke vrouw was die alles in het werk stelde om de literatuur en de carrière van haar man te stimuleren. 'Het boek komt wel voort uit een jeugdboek over heel iets anders,' nuanceert ze. 'Daar was ik veertig jaar geleden al mee begonnen, maar ik had het verkeerd opgezet. Het werkte niet. Ik denk dat wat me inspireerde voor *Gisterland* niet geschikt was voor kinderen. De dood van Annes jeugdvriend, seks, bevallingen, de dood van hun enige zoon Hamnet, noem maar op. Want in onderwerpen is er wél verschil in boeken voor kinderen en voor volwassenen.'

Keldertrap

Wat er gebeurde met Hamnet bedacht ze bij een herinnering aan een bezoek aan Shakespeares huis. 'Ik opende daar de deur naar de kelder en kreeg direct een akelig gevoel. Het was een trap naar beneden die

Elke reis is een omweg naar hier

Imme Dros
Schaep14, € 23,99

De schrijverscarrière van **Imme Dros** (Oudeschild, 1936) omspant inmiddels bijna zestig jaar. Aanvankelijk maakte de neerlandica boeken bij televisieseries waar haar man **Harrie Geelen** ook aan meewerkte, zoals *Kunt u mij de weg naar Hamelen vertellen, mijnheer?*. Later volgde een groot aantal kinder- en jeugdboeken – en niet onbelangrijk: bewerkingen en vertalingen van klassiekers, zoals de *Odyssee* en de *Ilias*. Voor *Annetje Lie in het holst van de nacht* (1988) en *Bijna jarig* (2006) won ze de **Woutertje Pieterse Prijs**. Beide boeken leverden haar ook een **Zilveren Griffel** op, een prijs die ze in totaal zestien keer won. In 2003 werd haar hele oeuvre bekroond met de **Theo Thijssenprijs**. Ook vertaalde Dros tientallen boeken.

oploste in het donker. Hij maakte ook een scherpe bocht, zodat je het einde niet zag. Opeens zag ik voor me hoe Shakespeares zoon Hamnet was overleden. Van die trap gevallen natuurlijk. Dat is een van de cruciale momenten in de roman.' Maar zoiets voor jonge lezers beschrijven: nee. Te gruwelijk. 'Daar hou ik niet van. Daarom heb ik in de boeken over Daan List niets geschreven over de opstand van de Georgiërs op Texel: "de Russenoorlog". Ik was acht toen het gebeurde, ik heb het allemaal meegemaakt. Ook toen een paar weken later de Duitsers werden verjaagd. En nog jaren daarna werd erover, net als over alle gruwelen van de concentratiekampen, gewoon gepraat waar ik bij was. Afgrijselijk.' Al heeft ze later wel over die Russenoorlog geschreven. 'Was dat een kort verhaal?'

Bonus

Op haar zevenentachtigste weet Dros niet meer precies wat ze allemaal heeft geschreven. Omdat haar oeuvre zo omvangrijk is – zeker als je de tientallen vertalingen meetelt, die ze tot op de dag van vandaag maakt. Maar vooral omdat ze liever vooruitkijkt. Nieuwe ideeën voor vrij werk uitwerken, nieuwe vertalingen maken, zoals dit jaar de twee delen van *Alice in Wonderland*. Of, als vervolg op de sonnetten die ze al vertaalde voor *Gisterland*, alle sonnetten van Shakespeare. 'Wat zou ik anders moeten doen? Vertel me dat eens. Breien? Met mijn handen over elkaar zitten? Ik hou meer van met taal bezig zijn. Van goed geschreven boeken maken. Dat is het mooiste wat er is. Als ik geen opdrachten krijg, zou ik misschien weer meer gaan lezen. Maar ik heb iedere dag zin om zelf iets te maken. Gelukkig willen ze het nog steeds uitgeven. Maar anders zou ik ook doorgaan. Ik schrijf om te schrijven, uitgeven blijft een bonus.' ●

“**Wat zou ik anders moeten doen? Breien?**”

Daphne de Heer (literair programmamaker), Lian van der Wiel (uitgever Blink) en Anna Krans (verkoop & marketing Van Oorschot) richtten onlangs **Velvet Publishers** op: een open source-uitgeverij van boeken voor 'lesbillesqueers' – zoals zij zichzelf noemen – en voor anderen, 'uit alle geleidingen, van alle

leeftijden, over "queer joy", de vrolijke, rebelse, onbegrensde en vrije krachten die een (lesbi) queerleven losmaakt'. De uitgeverij richt zich op (internationale) klassiekers, moderne vertalingen en een 'Pulpature'-reeks die vintage *lesbian pulp fiction* naar deze tijd brengt.
velvetpublishers.nl

NIEUWE UITGEVERIJEN

Portret: Jota Chabel

Edward van de Vendel, behalve schrijver ook geestelijk vader van de queerboekenreeks voor jongeren *Querido Glow*, wordt daarnaast nog uitgever bij **Blauw Gras** (denk aan zijn YA-doorbraakroman *De dagen van de bluegrassliefde*). Van de Vendel: 'Ik ben trots en vereerd dat Singel Uitgeverijen me de kans biedt om

uitgever te worden van een nieuwe, kleine uitgeverij. Blauw Gras zal boeken voor jonge mensen uitgeven, geschreven met een groot oog voor maatschappelijk-sociale onderwerpen. Er zullen dus titels voor twintigers en dertigers zijn, maar ook young-adultboeken en kinderliteratuur.'
uitgeverijblauwgras.nl

Van Bijlmer naar Frisco

Eind februari 2024, zeven jaar nadat het Libris Litratuur Prijswinnende *Wees onzichtbaar* van Murat Isik verscheen, zal de langverwachte opvolger verschijnen: ***In de mist van Golden Gate Park***. Waar *Wees onzichtbaar* de wanhopige strijd van het gezin van de gevoelige adolescent Metin tegen zijn tirannieke vader beschrijft, tegen de kleurrijke achtergrond van de Bijlmer in de jaren tachtig, bestrijkt dit vervolg het jaar waarin Metin als uitwisselingsstudent uitvliegt naar San Francisco. Hij omarmt er de vrijheid, zijn schrijverschap ontluikt en hij ontmoet er een studente voor wie hij als een blok valt. Totdat onaangename ontwikkelingen in San Francisco én aan het familiefront zijn verblijf in een heel ander licht stellen. Met ruim zevenhonderd pagina's epische vertelkracht is *In de mist van Golden Gate Park* een kloekke opvolger van zijn veelgeprezen voorganger (Ambo|Anthos, € 34,95).

NIEUWE GROTE POËZIE- PRIJS

De Johan Polak Poëzie Prijs ter waarde van vijftigduizend euro wordt vanaf 2024 jaarlijks uitgereikt aan de auteur van de beste Nederlandstalige dichtbundel, verschenen in de drie voorafgaande jaren. Anders dan bij andere prijzen, maken titels dus gedurende drie jaar kans. De Johan Polak Stichting tot Instandhouding van het Bijzondere Boek financiert de prijs en garandeert het voortbestaan voor minstens 25 jaar. Bundels met een eerste druk in 2021, 2022 of 2023 die voldoen aan het reglement, komen in aanmerking voor de eerste editie. De uitreiking is op 25 mei, de sterfdag van Johan Polak (1928-1992). Naast uitgever (Athenaeum - Polak & Van Genneep), boekhandelaar (Athenaeum Boekhandel aan het Spui in Amsterdam) en homo-emancipator was Polak een beroemd verzamelaar van bibliofiele uitgaven, en brieven en handschriften van zijn favoriete schrijvers, onder wie Gerard Reve.

johanpolakpoezieprijs.nl

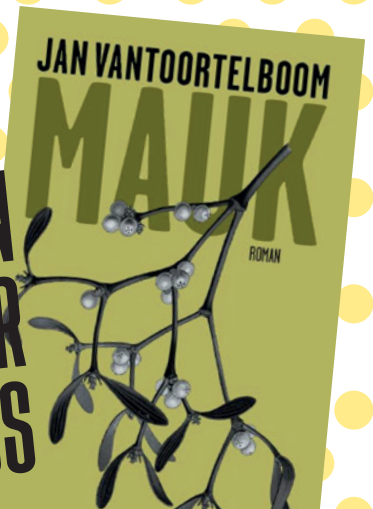
Excellent onderzoek

Jeroen Dera, docent literatuurwetenschappen aan de Radboud Universiteit Nijmegen, is een van de twaalf onderzoekers die van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen de KNAW Early Career Award - vijftienduizend euro en een uniek kunstwerk - in ontvangst mag nemen. Volgens de KNAW bestudeert Dera 'de manier waarop literatuuronderwijs in Nederland wordt vormgegeven, met aandacht voor zowel het perspectief van docenten als leerlingen. Zijn interdisciplinaire aanpak combineert literatuurwetenschappelijke en sociaalwetenschappelijke methoden. Hij toonde onder andere dat boekkeuzes van leerlingen regelmatig afwijken van hun daadwerkelijke literaire voorkeuren, door invloeden van lesmethodes, docenten en online platforms. Ook begeleidt Dera studies naar #BookTok, online "leesuitdagingen" en de rol van lezen in de jongeren-cultuur, waarmee hij voorop loopt in het begrippen van opkomende leesfenomenen. Dera's diepgaande analyses en praktische methoden leveren alomvattend en relevant werk op voor het onderwijs.' knav.nl

Portret: Radboud Universiteit

BOEKENBON LITERATUUR PRIJS

Mauk, het zesde boek van de Vlaamse schrijver Jan Vantoortelboom, werd afgelopen november bekroond met de Boekenbon Literatuur Prijs 2023 (vijftigduizend euro). Het verhaal van een getraumatiseerd kind dat zich niet kan weren tegen de demonen van zijn vader, maar er door zijn vervormde verbeelding toch in slaagt zich staande te houden, werd geprezen door de jury: 'De grens tussen fictie en werkelijkheid zet Vantoortelboom moeiteloos onder spanning, zonder de psycho-

logische diepgang van zijn personages en de voortgang van het verhaal uit het oog te verliezen. Dat de schrijver die exercitie met verve doorstaat, dankt hij misschien nog wel het meest aan zijn loepzuijvere stijl en zijn uitzonderlijke talent voor compositie.' Eveneens genomineerd waren *Net echt* van Saskia De Coster, *W. van Tiemen Hiemstra*, *Dat beloof ik* van Roxane van Iperen, en *Munt* van Richard Osinga.

boekenbonliteratuurprijs.nl

MEER dan NOSTALGIE

In 1998 verscheen het eerste deel van de immens populaire **Hoe overleef ik**-boeken, waarmee **Francine Oomen** een generatie pubers aan zich bond. Nu, 25 jaar later, is er het eerste deel voor de volwassen geworden lezers van destijds: *Hoe overleef ik alles wat ik niemand vertel?*. Lezers van toen en nu over wat de serie voor hen betekent.

Een feestje

Isa Wolf (25), studeert Communicatie aan de Universiteit van Amsterdam:

'Ik heb het nieuwste boek gekregen van mijn moeder, Marjoleine Wolf, die boekhandelaar is, en ben heel benieuwd. Vroeger was ik fan van de boeken van Francine Oomen, ik was ook lid van het *Hoe overleef ik*-tijdschrift. Het is fijn om te lezen over iemand die door dezelfde dingen heengaat. Ik was elf of twaalf toen ik de boeken las, iets jonger dan hoofdpersoonage Rosa, en ik was onder de indruk van haar puberleven. Elke keer als er een nieuw boek uitkwam, vond ik het

een feestje. Later ben ik een tijd gestopt met lezen; ik ging chillen met vrienden, naar feestjes, maakte geen tijd meer vrij voor boeken. Inmiddels weer wel: ik heb net *A Little Life/Een klein leven* uit en lees nu *De ondraaglijke lichtheid van het bestaan*. Er liggen altijd wel vier of vijf boeken op mijn nachtkastje, waaronder nu dus *H.O.I.*. Ik hoop dat ik mezelf er weer in ga herkennen, in hoe Rosa en haar vrienden nu zijn. En misschien haal ik er wel tips uit, over de liefde, en over het maken van keuzes: wat wil ik worden, wat wil ik doen?'

Het meisje van toen

Amy Preijde (25), studeerde Creative Business aan de Hogeschool van Amsterdam en werkt bij H'art Museum:

'Ik zag een TikTokfilmpje met de aankondiging van het nieuwe deel, heb het doorgestuurd naar vriendinnen en kreeg het boek voor mijn verjaardag. We hadden het er al over gehad: hoe leuk is het dat de boeken die we vroeger zo graag lasen, in een nieuw stadium weer worden geïntroduceerd! Het was fijn om weer in die schrijfstijl te komen: de e-mails heen en weer, de p.s.'jes erbij. Ik voelde me weer het meisje van toen dat lekker voor het slapen gaan een boek leest, in plaats van te scrollen op TikTok. Je kunt dit deel zelfstandig lezen, maar dan mis je die nostalgie. Nog steeds herken ik mezelf in de thema's. Met een paar vriendinnen zijn we een boekenclub begonnen en ik stelde daarvoor dit boek voor – iedereen wilde het lezen. Ik ben graag gastvrouw en laatst vond ik in de Kringloop het *Hoe overleef ik* mezelf-spel van vroeger, dat lijkt me echt iets voor die bijeenkomst.'

Bijna vrienden

Emmy van Ruijven (33), illustrator, schrijver en mediathecaris Ds Pierson College (vmbo), Den Bosch: 'Millennials van nu zijn opgegroeid met de *H.O.I.*-serie, ik ken bijna niemand die er niets van heeft gelezen. Toen dit boek uitkwam, was de reactie alom: "Wow, yés!" Een paar vriendinnen herleest nu de oude delen, en vriendinnen in het onderwijs en ikzelf zien tieners van nu eraan beginnen. Dan vind ik het leuk om te kunnen zeggen: "Wist je dat er een nieuw deel is verschenen? Ik ben met de serie groot geworden en ben even oud als Rosa nu." "Supervet!" reageren ze dan. Bij ons in de mediatheek vragen leerlingen er geregeld naar. Al kwamen er in de oude boeken geen sociale media voor, de thema's zijn tijdloos: gepest worden, er niet helemaal bij horen, worstelen met jezelf, de puberteit... Iedereen is brugklasser geweest en komt een keer in de verleiding om iets te doen wat eigenlijk niet oké is. Hoe ga je daar dan mee om?

Niet alles wat de personages meemaakten, kwam in mijn leven voor, maar ik kon me er wel van alles bij voorstellen. Je krijgt zo'n inktijk in hun emoties en gedachten – het werden bijna vrienden. De serie bevestigt wat vaak wordt gezegd: dat je empathischer wordt van lezen. En Francine Oomen spreekt nog steeds onze taal. Wat de personages meemaken in dit laatste boek is veel en soms extreem, maar ik vond het niet storend. Een burn-out krijgen, psychisch in de knoop zitten, worstelen met een studieschuld, dat zie je niet vaak in boeken langskomen. Oomen slaagt erin millennials levensecht neer te zetten, de vinger op de zere plek te leggen. Kom maar door met het volgende deel!

Francine Oomen is terug (van nooit weg geweest)! Volwassen zijn in deze tijd, HOE doe je dat?

Hoe overleef ik alles wat ik niemand vertel
Francine Oomen & Annet Schaap (ill)
Volt, € 22,50

niemand mag het weten...
Vooral m'n ouders niet.
Ik probeer het zelf óók te
vergeten. Gooi alle post weg.
Ik geef gewoon niks meer uit.
Ik werk me gewoon
te pletter...

Superleuk amusement

Hanna Reijgwart (21), studeert Filosofie aan de Universiteit Utrecht, en Kunst en economie aan de Hogeschool Utrecht: 'Ik heb serieus de halve jeugdcollectie van de Openbare Bibliotheek in Amsterdam gelezen. De boeken stonden op genre opgesteld in cirkels; mijn favoriete cirkel was "Ik en de wereld". Ik hield erg van verhalen die echt gebeurd hadden kunnen zijn en de *Hoe overleef ik*-boeken heb ik verslonden. Ik was negen toen ik ze las, mega interessant vond ik ze: wat doe je allemaal als je zestien bent? Ik ben niet snel geschokt, las ook veel Tweede-Wereldoorlogboeken en toen ik elf was, had ik een young-adulthorrorfase. Kinderboeken waren voor mijn leesniveau te makkelijk geschreven en bij moeilijker boeken zijn de

onderwerpen al gauw zwaarder. Ik heb er niks aan overgehouden, hoor. Of jawel: al vroeg kreeg ik begrip van de wereld. En de *Hoe overleef ik*-reeks vond ik superleuk amusement. Mijn brugklaservaring was uiteindelijk wel heel anders dan in die boeken: ik ging naar het 4de Gymnasium, een progressief categoriaal gymnasium waar weinig werd gepest, we hadden een stamlokaal, dwaalden niet door school. Op mijn dertiende was ik wel zo'n beetje klaar met kinder- en young-adultboeken. Twee jaar geleden heb ik nog een *H.O.I.*-deeltje herlezen, voor de nostalgie, en dat was heel fijn, weer. Het nieuwste deel heb ik nog niet gelezen – ik was jong toen ik aan de serie begon en dat ben ik nog. [Lacht:] Misschien over een paar jaar.'

Hiphop is waarmee het begon

Tekst
Annemarie
Terhell
Foto
Bob Bronshoff

Met *Mythen en stoplichten* won **Alara Adilow** zowel de C. Buddingh'-prijs voor het beste Nederlandstalige poëziedebuut als de Herman de Coninckprijs, de belangrijkste Vlaamse poëzieprijs. Taal, *queerness* en postkolonialisme zijn de belangrijkste thema's in haar werk, vindt ze zelf, 'maar kunnen we focussen op taal?'

Twee prijzen in één jaar won ze, en daarnaast werd haar debuutbundel *Mythen en stoplichten* ook nog genomineerd voor de Grote Poëzieprijs 2023. 'Alara Adilow vermengt rauw en lyrisch tot een zeer geslaagde cocktail, rijk van smaak, bitter en zoet tegelijk,' schreef de jury van de grootste prijs voor Nederlandstalige poëzie. De Vlaamse collega's van de Herman de Coninckprijs roemden haar onverschrokkenheid: 'Juist via het groteske, grove, lyrische, juist via mythen, het bijgeloof, de religie, maar ook via beelden uit haar jeugd kan Adilow zich verhouden tot haar *queerness*, de worsteling met haar transitie, religie, de breuk met haar moeder, haar verlangens, seksuele fantasieën, drugs, zonder ook maar een moment de omgeving uit het oog te verliezen.'

Alara Adilow werd geboren in 1988 in Kenia, vertelt ze vanuit Antwerpen. Eerder hadden we afgesproken in Den Haag, voorafgaand aan het Crossing Border Festival, waar ze als schrijver *in residence* verslag zou doen van het festival. Storm Ciarán zorgde voor

ontregeling op het spoor, dus de afspraak kon niet doorgaan. Met ruis op de lijn wil ze het interview later inhalen via een beeldverbinding.

Taal is belangrijk voor je. Begon dat al jong?

'Absoluut. Mijn vader en moeder vertelden veel verhalen, vooral in het Nederlands en Engels. Meestal reisverhalen, of over wat ze beleefd hadden in hun jonge leven. Daar luisterde ik graag naar. Mijn vader vertelde altijd over de zee, hij was visser. Voor hij mijn moeder ontmoette was hij *big game*-visser en voer hij op allerlei plaatsen in de wereld.'

Waren er ook boeken in huis?

'We hadden vooral muziek. We zongen graag mee met Bob Marley, daar kreeg je energie van. Ik vond het leuk om over de teksten na te denken, vooral "Buffalo Soldier" vond ik interessant. De tekst is heel poëtisch, maar geeft niet zoveel weg. Als kind had ik geen idee wie die *soldiers* waren, maar ik dacht erover na, speculeerde.'

Herinner je je boeken uit je schooltijd?

‘Niet echt. Ik kwam op mijn tweede naar Nederland, ging tot mijn twaalfde naar school. Toen ik dertien was en in de brugklas zat, werd ik van school afgetrapt en verhuisden we naar Engeland. Daar kwam ik in contact met Engelse poëzie. Ik heb daar maar een jaar, anderhalf jaar op school gezeten. We waren dakloos. Ik heb een heel moeilijke jeugd gehad.’

Was je in die tijd wel bezig met taal?

‘Ik draaide hiphop: Tupac, Wu-Tang, Nasir Jones. Hiphop was heel belangrijk voor me. Het was mijn enige toegang tot literaire taal. Ik werd er gelukkig van. Als je naar een goeie rapper luistert, die ritme en assonantie gebruikt, die zijn teksten goed in elkaar zet, dan hoor je het vakmanschap. Het is net zoals ik nu naar poëzie kijk: als ik een mooi, creatief gedicht lees, dan ben ik onder de indruk.’

Ploos je die teksten ook uit?

‘Zeker. Ik ging zelf ook teksten schrijven. We voerden die nummers ook uit, gewoon op straat. Later kregen we apparatuur daarvoor en deden we freestyles, dat was echt leuk. Begin 2000 was dat. In 2005 kwam ik weer naar Nederland. Weet je, ik heb een roerig en chaotisch leven gehad, er zitten veel gaten in. Misschien kunnen we een beetje focussen op de taal?’

Zeker. Wanneer ontdekte je de geschreven literatuur?

‘Op mijn drieëntwintigste pas, toen ik de vavo deed. Ik had een vooropleiding nodig om naar het hbo te kunnen en deed eindexamen. *Lijmen* en *Het been* van Elsschot spraken me erg aan. *Karakter* van Bordewijk ook. Die personages, dat vreemde verhaal. Het was helemaal nieuw voor mij.’

Wanneer begon je met het schrijven van poëzie?

‘Dat deed ik al heel lang. In het begin schreef ik in het Engels, dat was beter dan mijn Nederlands. Toen ik zevenentwintig was, werd het serieus. Bij Urban House kwam ik in een talentgroep terecht. Toen ik van Groningen naar Tilburg verhuisde, sloot ik me aan bij Poetry Circle. Elke twee weken luisterden we naar elkaars poëzie,

gaven we elkaar feedback. Af en toe traden we op bij een open mic, daar genoot ik van. Ik merkte dat ik er goed in was, dat ik het leuk vond, dat het bij me paste.’

En het ging je goed af.

‘Al vrij snel won ik de finale van het NK Poetry Slam en kreeg ik een contract van uitgeverij Prometheus. Daarna ging ik me steeds meer verdiepen in poëzie en bewonderde ik dichters als Maria Barnas, Simone Atangana Bekono, Dean Bowen, Asha Karami. Ik las superveel poëzie en daarnaast ook klassiekers, Griekse mythen, de modernisten, en kon mezelf helemaal in boeken kwijttraken. Tot dan toe had ik veel opleidingen geprobeerd, dat ging moeizaam. Lezen en schrijven deed ik met plezier, ik genoot ervan. Het was een volledig plezier, dat ik nog nergens anders bij had gevoeld.’

Wanneer besloot je om een dichtbundel samen te stellen?

‘Dat kwam door Prometheus. Natuurlijk is het een droom als je serieus aan het dichten bent, dat je een contract krijgt.

Achteraf gezien was het veel te vroeg, ik was veel te enthousiast. Misschien had ik beter wat langer kunnen wachten en rondkijken, maar het was wel een stok achter de deur. Toch duurde het nog zeker een jaar of vier, vijf voor mijn dichtbundel klaar was. Ik voelde me soms wanhopig, dan dacht ik: was ik maar iets praktisch gaan doen. Was ik maar ingenieur geworden of econoom. Iedereen zei dat ik maar iets moest gaan doen met mijn leven, dat poëzie daar niet bij hoorde. Dus ik probeerde allerlei opleidingen. Toch kon ik niet stoppen met schrijven.’

Als je geen huis hebt, is debiteren dan geen grote opgave?

‘Het was escapisme, ik vond het gewoon leuk. Ik dacht niet dat er een grote kans was dat het mijn leven zou verbeteren, maar het was iets wat ik graag deed, wat me gelukkig maakte. Dus bleef ik het doen. Op een gegeven moment heb ik geaccepteerd dat dit het was. Dat ik van poëzie hield, dat het oké was. Daarna werd het succesvol.’

Wanneer kwam die ommezwaai?

‘Na mijn debuut. De recensies waren niet slecht, ik kreeg subsidie van het Letterenfonds, daarna kwamen de nominaties en de prijzen. 2023 was een heel goed jaar. Ik heb nu mijn eerste roman geschreven. Voor nu gaat het goed, laten we kijken hoe het volgend jaar gaat.’

Legt het succes ook druk op je?

‘Het motiveert me. Je geeft altijd het allerbeste wat je kan geven. Bij iedereen die mijn boek leest, voel ik nog meer verantwoordelijkheid. Ik investeer alles wat ik heb in literatuur. Ik ben zo dankbaar dat ik dit heb, dat ik alleen maar harder wil werken. Met die prijzen moet je gewoon geluk hebben. Ik heb superveel geluk gehad. Ik heb zoveel gekregen, dat kan niet iedereen zeggen.’ ●

“
Toen ik
accepteerde
dat ik van
poëzie hield,
werd het
succesvol

Alara Adilow (1988) groeide op in Nederland en Engeland en behaalde in 2019 de finale van het NK Poetry Slam. Ze publiceerde korte verhalen en gedichten in onder andere *De Gids*, *Papieren Helden*, *De Revisor* en *Tirade*. In 2022 ver-

scheen haar debuutbundel *Mythen en stoplichten* bij Prometheus, waarmee ze zowel de C. Buddingh'-prijs als de Herman de Coninck-prijs won. Momenteel werkt Adilow aan haar romandebut, dat naar verwachting eind 2024 gaat verschijnen.

LEZEN is RUIMTE ERVAREN

Filosoof en Denker des Vaderlands **Marjan Slob** (1964) kan zich geen leven zonder lezen voorstellen. Vroeger had ze een voorkeur voor avonturenboeken met een sterk narratief. Nu houdt ze meer van impliciete verhalen. Maar haar drijfveer is onveranderd: 'Ik lees nog steeds vanuit een diepe behoefte om andere verbeeldings- en gedachtewerelden te betreden.'

'Niet toevallig koos ik "ruim denken" als motto toen ik in het voorjaar mijn eretitel kreeg. Dat is waar lezen voor mij om gaat: als ik een boek goed of mooi vind, ervaar ik ruimte. Dat kan 'm zitten in de stijl of compositie – als de schrijver iets doet wat ik nog niet ken –, maar zeker ook in het verkennen van een situatie of gemoedstoestand, en de betekenis daarvan op een mensenleven door de tijd heen. Lezen betekent voor mij ontdekken, de grenzen van je wereld oprekken. Dat is spannend: je kan in aanraking komen met ideeën en waarheden waar je je tot dan toe niet bewust van was. Zo weet ik nog goed hoe *Disgrace* van Coetzee als een mokerslag aankwam toen ik het las. Het boek speelt zich af in Zuid-Afrika net na de apartheid, en ineens begreep ik wat het betekent als de wet, die een wet is

van een bepaalde groep mensen, niet in je voordeel werkt. Het is een grimmig verhaal: Coetzee schrijft confronterend zonder sentimentaliteit. Hij dwingt je een andere kant op te denken, om te onderzoeken wat het betekent om mens te zijn.'

Waar komt je leesliefde vandaan?

'Mijn ouders leidden een gewoon middenklasseleven in Giessenburg – mijn vader was inkoper en mijn moeder werkte als telefoniste bij de PTT totdat ze tot haar spijt moest stoppen omdat ze zwanger was – maar lezen werd wel enorm gevoed bij ons thuis. Lezen hoorde een beetje bij het motto "doe goed je best, dan kom je er wel". Mijn moeder en vooral mijn opa die ook in Giessenburg woonde, gaven bovendien het goede voorbeeld. Mijn opa las

Tekst Mirjam Noorduijn
Foto Elisabeth Tijssen

ontzettend veel. Zo vulde hij zijn avonden in het pre-televisietijdperk – mijn oma was al jong overleden. Lezen was echt een deel van zijn identiteit, dat maakte hem ook bijzonder in het dorp. Ik herinner me dat als het geld van de kinderbijslag binnenkwam, we met mijn moeder en opa naar Rotterdam gingen. Daar kochten we kleding voor mijn jongere zusje en mij, en we gingen standaard naar De Slegte. Mijn opa kwam dan thuis met tassen vol boeken, voor hemzelf én voor ons.’

Wat waren dat voor boeken?

‘Geen highbrow literatuur, hoor. Mijn opa las gewoon streekromans en zo. Wat ik me goed herinner zijn de *Puk en Muk*-boeken: verhalen over twee kleine kabouterijtjes die de hele wereld rondreizen en allerlei avonturen beleven. Ik smulde van die boeken. Al zijn ze nu, gezien de rol van vrouwen en zwarte mensen erin, echt gedateerd en racistisch. Maar toen deerde mij dat niet – het waren andere tijden. Samen met de hoofdpersonen stortte ik mij als zevenjarige in het avontuur en genoot daar ontzettend van. Ik had een hoekje met van die jarenzeventigkussentjes naast de bank bij de verwarmingsbuis, waar ik mij dan terugtrok.

Op een gegeven moment raakte ik wel verveeld door steeds weer hetzelfde verhaal in een ander jasje, en begon ik te verlangen naar meer. Dat vond ik in de bibliotheek. Daar kon ik kiezen wat ik maar wilde. Zo bezien heeft lezen mijn gevoel van autonomie en het besef van een grotere wereld enorm bevorderd en bekrachtigd. Daar ben ik dankbaar voor.’

Waarop viel toen de keuze?

‘Nou, boeken van bijvoorbeeld Reve en Wolkers waarvan werd gezegd dat het grote literatuur was: ik was een braaf meisje en was gevoelig voor “dit is goed”. Nu denk ik, wat werd jonge mensen aangedaan? Ik heb op mijn veertiende gelezen hoe Wolkers kippen aan het neuken was! Dat was de eerste keer dat ik in goede boeken over seks las. Best schokkend eigenlijk. Begrijp me goed: niet dat Wolkers dit niet had mogen schrijven, maar waarom dachten docenten niet beter na over hoe literatuur jongeren kan vormen?

[lachend] Wat nog een geluk is geweest, vóór Wolkers las ik eindeloos

veel Bouquetreeksromannetjes. Die ben ik tot mijn veertigste blijven lezen, toen ik ondertussen al lang filosoof was en de wereld door een feministische bril bezag. Ze functioneerden voor mij als een soort genotmachine. De vrouwen in die boekjes vertegenwoordigden een zekere ontvankelijkheid: ze worden overweldigd door een man die sterker is – fysiek, economisch – en dat vond ik erotisch. In mijn boek *Foute Fantasieën* heb ik uitgezocht waarom ik me zo liet meeslepen door die voorspelbare romances, zonder te verloochenen dat ik er plezier aan beleefde. Daarmee verklaar ik die boeken overigens niet onschuldig. Het lezen ervan is denk ik meer dan alleen een vorm van escapisme. Cultureel gezien gebeurt daar iets wat je niet zomaar kan wegcijferen.’

Heb je een beslissend boek, dat richtinggevend is geweest?

‘Meerdere – maar waaraan ik nu denk, is *De gedaanteverwisseling* van Kafka, waarin de hoofdpersoon wakker wordt en ontdekt dat hij in een groot insect is veranderd. Ik las dat op de middelbare school en vond het heel bevreemdend. Ik begreep het niet goed, maar vermoedde een diepte waartoe ik me aangehouden voelde. Mijn belangstelling voor kunst en literatuur groeide daarna. Anna Blaman kwam op mijn pad, en het existentialisme. Ik begon me te realiseren dat je de wereld op verschillende manieren kunt ervaren, en dat je een levensovertuiging in een literair kunstwerk kan vormgeven en uitdragen. Uiteindelijk bracht mijn lezen mij op het spoor van de filosofiestudie.’

Wat voor lezer ben je nu?

‘Ik lees zoals ik zelf schrijf: tastend en zoekend naar de ervaring die de schrijver probeert te verwoorden, een gemoedstoestand of inzicht en wat daarover te zeggen valt. Ik houd daarom van impliciet vertelde verhalen. Wat ik prachtig vond was *Kreupelhout* van Esther Kinsky, waarin een naamloze vrouw na de dood van haar man in de winter naar Noord-Italië reist en daar verblijft. Het is fascinerend hoe minutieus ze beschrijft wat de vrouw observeert en ervaart, en hoe je zo het rouwproces meevoelt. Ik lees ook meerdere boeken tegelijkertijd. Ik ben nu bezig in *Demon Copperhead* van Barbara Kingsolver: een klassieke *well told story* over een eenentwintigste-eeuws jongetje dat ergens

in Virginia opgroeit in deplorabele sociale omstandigheden – gebaseerd op Charles Dickens’ *David Copperfield*. Fictie lees ik voordat ik ga slapen. In de ochtend buig ik mij over non-fictie, vaak voor mijn werk: zo heb ik *Bewusstseinskultur* van Thomas Metzinger net uit. En er liggen altijd wat dichtbundeltjes om zo nu en dan open te slaan. Zoals *Nederland in Stukken* van Maarten van der Graaff. Daarin toont hij het leven in Nederland als een zakelijke overeenkomst, spelend met experimentele tekstvormen – heel goed.

Standaard lees ik met een potloodje in mijn hand, lettend op hoe de taal wordt gebruikt. In die zin ben ik net als een dichter, op zoek naar precies dat ene goede woord, die ene mooie zin.’ ●

Marjan Slob (1964) is geboren in Giessenburg. Ze doorliep de middelbare school in Gorinchem en studeerde filosofie aan de Universiteit van Utrecht, waar ze in 1990 afstudeerde. Slob is zelfstandig filosoof, spreker en essayist, en werkte onder meer voor de Staf Deltacommissaris en de Onderzoekraad voor Veiligheid. Ook schreef ze verschillende boeken voor een algemeen publiek en publiceert ze regelmatig in de *Volkskrant*. Sinds dit voorjaar is ze Denker des Vaderlands.

2007 publicatie *Foute fantasieën: kleine filosofie van de ontvankelijkheid* (Lemniscaat, herzien 2017)

2014 publicatie *Mensenrechten in beweging: privacy, klimaatverandering en de internationale rechtsorde* (met Esmée Schilte, Nieuw Amsterdam)

2016 publicatie *Hersenbeest: filosoferen over het brein en de menselijke geest* (Lemniscaat)

2017 Socratesbeker voor het beste filosofieboek voor *Hersenbeest*

2020 publicatie *De lege hemel: over eenzaamheid* (Ambo|Anthos)

2022 tweejaarlijkse J. Greshoff-prijs voor (literair) essay voor *De lege hemel*

2022 publicatie *Door de bomen het huis: over houtbouw* (in samenwerking met De Groene Amsterdammer, Pluim)

2023 benoeming Denker des Vaderlands 2023-2025

OP DE COVER

Een kijkje in het atelier van Sophie Pluim

“

MEER IS MEER IS MIJN CREDO

Sophie Pluim debuteerde dit jaar als prentenboekenmaker met *Het huisje zonder heks*. Haar werk laat een enorme diversiteit in tekenstijlen zien met een gemene deler: 'Ik houd ervan om sfeer te creëren en alles te versieren.'

Sinds een jaar woont illustrator Sophie Pluim met haar gezin in Petten, vlak bij het strand. Ze kenden de streek alleen van vakanties, maar in Utrecht was geen betaalbare woonruimte te krijgen en dus waagden ze de sprong. Als vrijwilliger in de bibliotheek en moeder van een peuter went het snel. 'Het is een heel leuk dorp met lieve mensen. Zelfs kinderen groeten je op straat als ze je tegenkomen.' Haar atelier bevindt zich op de tweede verdieping en heeft uitzicht op de duinen. Door het raam ziet ze zwermen spreeuwen, meeuwen en soms kauwen vliegen. Binnen is alles rijkelijk versierd met spulletjes en Indiase stoffen. Meer is meer is haar credo, zegt ze lachend. 'Ik ben gek op ornamenten. Als ik het kan en mag, ga ik los op versieringen.'

Werkelder

Pluim studeerde illustratie aan de HKU en was na haar afstuderen een beetje zoekende, vertelt ze. 'Ik was vrij jong

toen ik aan de academie begon en ben een beetje door mijn studietijd heen gedroomd. Toen ik klaar was, wist ik niet wat voor stijl ik had, hoe je moest netwerken en wat ik precies wilde.' Haar eerste illustratiewerk was het ontwerpen van labels voor dure dranken. 'Dat begon als een stage in Londen en was superleuk om te doen. Er waren veel klanten uit Rusland en Oost-Europa.' Terug in Nederland had ze verschillende bijbaantjes. 'Ik werkte in een boekwinkel in Bilthoven en bij de Passementerie op de Lijnmarkt in Utrecht. Dat was een bijzondere plek. Er kwamen heel excentrieke klanten voor de meest eigenzinnige projecten en kostuums. Soms namen ze hele trouwjurken mee om nét het juiste bandje of kantje te vinden.'

Portfolio

Intussen werkte ze drie jaar lang aan een portfolio. Via een advertentie van Blossom Books kreeg ze haar eerste

Tekst en foto's
Annemarie Terhell

Sophie Plum

opdracht in het boekenvak. 'Voor de reeks Wereldklassiekers zochten ze een sprookjesachtige illustrator die in zwart-witstijl kon tekenen en ik dacht: dit is precies wat ik wil!' Vijf jaar geleden verscheen het eerste deel: *Romeo & Julia* in een bewerking van Tiny Fisscher. Later volgden onder meer *Frankenstein*, *Dickens kerstverhaal* en *Zorro* – royaal uitgegeven boeken met een linnen band en versierde beginkapitalen, waarin ze veel kwijt kon. 'Ik houd ervan om sfeer te creëren en er historische elementen bij te betrekken. Ik heb boeken vol architectuur, kostuums en handwerk uit verschillende tijdperken.'

Baba Jaga-huisjes

Sindsdien ging het hard en illustreerde ze al een plank vol boeken. *Mijn jaar in een tent* van Tiny Fisscher kreeg naturalistische zwart-wittekeningen. In *Mot en de metaalvissers* van Sanne Rooseboom koos ze voor krijtachtige

tekeningen met een roestig palet in retrostijl. Haar eerste eigen prentenboek, *Het huisje zonder heks*, geïnspireerd op een Russisch volksprookje, heeft dromerige prenten met uitvloeiende kleuren. 'Het is ontstaan uit de kleine tekeningetjes die ik vroeger maakte van Baba Jaga-huisjes op kippenpoten,' laat ze zien. 'Ik heb geen vaste stijl, ik houd ervan om verschillende dingen te doen. Bij de start was dat lastig, dan ging ik langs bij een uitgever met mijn portfolio en kreeg ik te horen: we weten niet wat we aan je hebben. Toen ik dat eens voorlegde aan Tiny Fisscher zei ze: "je moet niet kiezen. Blijf alles doen wat je leuk vindt." Dat heb ik gedaan. Het heeft opgeleverd dat ik veel verschillende opdrachten heb gekregen. Die afwisseling houdt het leuk. Je kunt nooit vervallen in een trucje. Ik heb nu met twaalf verschillende uitgevers gewerkt en ik vind het heel bijzonder dat ze mij steeds het vertrouwen geven.' ●

“
Ik ben
een beetje
door
mijn
studietijd
heen
gedroomd

Sophie Plum (Utrecht, 1993) volgde de richting illustratie aan de HKU en studeerde in 2015 af met een boek over prehistorisch eten. Ze debuteerde in 2018 als jeugdboekillustrator met *Romeo & Julia* in de reeks Wereldklassiekers van Blossom Books. *Mot en de metaalvissers* van Sanne Rooseboom met illustraties van haar hand (Van Goor) werd dit jaar genomineerd voor zowel de Woutertje Pieterse Prijs als de Boon Kinder- en jeugdliteratuur. Samen met Sanne Rooseboom verzorgde ze het Kinderboekenweekgeschenk van 2023: *Ravi en de laatste magie*. Haar prentenboek *Het huisje zonder heks* verscheen in augustus bij uitgeverij Ploegsma.

KENNIS VOOR DE KLAS

Om aankomende leerkrachten te inspireren in en door het werkveld, heeft Stichting Lezen Design Based Education (DBE)-opdrachten ontworpen voor pabostudenten, waarbij in groepjes wordt samengewerkt om een oplossing te ontwerpen voor actuele vraagstukken die spelen in de praktijk. Judith Bosma, negentien jaar en derdejaars student aan de NHL-Stenden Hogeschool in Leeuwarden, vertelt over haar ervaringen.

Tekst
Eva Gerrits

'In het tweede en derde jaar van de opleiding krijgen we in totaal vier grote opdrachten op een bepaald leergebied. Elk semester één, wat betekent dat je er met je groepje een halfjaar lang aan werkt. Die tijd heb je ook nodig: het betekent steeds een berg werk, maar je leert er ook heel veel van. In het tweede jaar van de pabo en voor het leergebied "taal en identiteit", kreeg ons groepje de opdracht om "een ambitieus leesoffensief te ontwerpen". Uit de bijbehorende beschrijving werd duidelijk dat het echt ging over leesmotivatie en het verbeteren van het lezen bij kinderen, en dat sprak onze hele groep aan. Ik liep zelf stage in groep acht op een basisschool in Friesland. Daar merkte ik dat de kinderen het lezen niet leuk vonden, ze zagen het als een verplichting. Dat vond ik heel jammer, persoonlijk

heb ik wel altijd van lezen gehouden en dat plezier wil ik graag overbrengen.'

Complete workshop

In brainstormsessies, waarbij Judith en haar groepsgenoten ook te rade gingen bij Stieneke Eising, opleidingscoördinator bij Stichting Lezen, die de opdracht ontwierp, bepaalden de studenten de richting van hun onderzoek. Ieder nam de uitwerking van een van de zelf geformuleerde deelvragen op zich: waarom is leesmotivatie en leesvaardigheid voor basisschoolleerlingen zo belangrijk? Welke doelen op het gebied van leesvaardigheid worden er anno 2023 aan hen gesteld? Wat is er al bekend over de huidige stand van zaken omtrent leesmotivatie van basisschoolleerlingen? En hoe kunnen leerkrachten het gat overbruggen tussen

Judith Bosma
student NHL-Stenden
Hogeschool Leeuwarden

“
We weten nu zoveel meer wat we straks in praktijk kunnen brengen

het ideaalbeeld van leesmotivatie en -vaardigheid, en de werkelijkheid? De studenten zochten naar relevant wetenschappelijk onderzoek en vonden nog tal van andere bronnen. Judith: 'De website van Stichting Lezen gaf veel belangrijke informatie.' Gebaseerd op de uitkomsten van hun onderzoek, werkten de studenten uiteindelijk een complete workshop uit om (toekomstige) leerkrachten handvatten te bieden om de leesmotivatie en -vaardigheid van hun leerlingen te bevorderen. Daarin vatten ze hun theoretische bevindingen kernachtig en toegankelijk samen, geven ze voorzetten voor een effectieve lesopbouw en aan de hand van praktische werkvormen kunnen de deelnemers ook zelf aan de slag en ervaren wat goed leesonderwijs doet, om nog meer geïnspireerd te raken.

Prioriteiten

Je zou denken dat scholen een workshop als deze, over een urgent onderwerp, waaraan maandenlang onderzoek vooraf is gegaan en uren werk in is gaan zitten, graag inzetten. Maar toen de studenten op hun verschillende stagescholen, verspreid door Friesland, voorstelden daar hun workshop te organiseren, kregen ze alle vijf nul op het rekest: te druk, we doen al veel op dit gebied, andere prioriteiten... Linda: 'Uit ons onderzoek komt naar voren dat het niet goed gaat met het leesniveau

Rob van Essen (Amstelveen, 1963) schrijft romans, autobiografische kronieken, verhalen en gedichten. Zijn roman *Visser* (2009) werd genomineerd voor de Libris Literatuur Prijs. Met *De goede zoon* (2018) sleepte hij die prijs in de wacht. In 2014 werd *Hier wonen ook mensen* onderscheiden met de J.M.A. Biesheuvelprijs voor de beste korte-verhalenbundel. Afgelopen november verscheen zijn nieuwste roman, *Ik kom hier nog op terug*.

Foto: Stefaan Temmerman

Moed

Aan mijn laatste boek (nee, nooit *laatste* zeggen, het is mijn *nieuwste* boek) begon ik op oudejaarsdag 2021. Eigenlijk had ik me voorgeno- men de volgende dag te beginnen, op 1 januari. Dat leek me wel een heldere datum om aan een nieuw project te beginnen, maar ik kon niet wachten, ik had een idee, een uitgangspunt, en zin om meteen aan de slag te gaan.

“
Op dergelijke momenten is schrijven het mooiste wat er is

Toen ik de hele middag geschreven had, klapte ik mijn laptop dicht en ging de deur uit, om de uren waarin ik had stilgezeten te compenseren met een wandeling door Brussel, waar ik woon. Het begon te schemeren, ik liep langs het museum en het Koninklijk Paleis, links van me lag de bene- denstad in de vage mist, hier en daar knipperde kerstverlichting, de stad lag er prachtig bij, mooier dan ooit, bijna magisch in het verdwijnende, paar- se licht – maar dat kwam vooral omdat ik aan iets nieuws was begonnen, en omdat die eerste sessie veelbelovend was geweest, zodat ik wist dat ik het komende nieuwe jaar onder de pannen was, dat ik kon doorwerken aan iets, en dat ik daar zin in had, en dat het iets zou kunnen worden. Die avond ging ik met mijn vriendin naar vrienden om

oud en nieuw te vieren. Tevreden glimlachend keek ik naar het vuur- werk dat om twaalf uur boven Brussel losbarstte. Er viel inderdaad wat te vieren. De volgende ochtend klapte ik meteen na het ontbijt mijn laptop open en ging weer aan het werk.

Op dergelijke momenten is schrijven het mooiste wat er is. Het idee dat er zich de komende maanden een heel nieuwe wereld voor me gaat onvouwen, is opwindend. En natuurlijk, ik maak die wereld zelf, stukje bij beetje, maar tegelijkertijd is het alsof die wereld zich voor me opent en ik alleen maar naar binnen hoeft te lopen. Ik ben zowel het kind dat het cadeau uitpakt, als de volwassene die het cadeau heeft gemaakt.

Ik heb een kleine tweeënhalve jaar aan het boek gewerkt. Natuurlijk waren er ook dagen waarop het niet lukte, waarop *niets* lukte, waarop ik me afvroeg waarom ik hier ook weer aan begonnen was, dagen waarop ik mezelf vervloekte omdat ik zo naïef was geweest te denken dat het iets zou kunnen worden. Maar dan dacht ik terug aan die wan- deling op oudejaarsavond en hoe ik me toen voelde en kreeg ik weer moed.

van kinderen in Nederland. Leerkrach- ten spelen zo'n belangrijke rol als leesmotivator – dan is het misschien jammer dat ze zo'n workshop niet wil- len.' Een kennis van een van de groeps- genoten die werkzaam is op basisschool IKC Prins Maurits in Leeuwarden, stond er wel positief tegenover. 'Daar hebben we de workshop uiteindelijk gegeven, voor leerkrachten van groep vijf tot en met acht.' En de respons? 'Ze waren er heel blij mee. De theoretische informa- tie die we erin hebben verwerkt vonden ze nuttig, en de werkvormen heel leuk. Toevallig zaten ze zelf in een proces om het leesonderwijs te verbeteren, de workshop paste daar heel goed in.'

Waardevol

Het studiegroepje van Judith besloot uiteindelijk een website te maken, waarop de complete uitwerking van hun opdracht, inclusief praktische werkvormen die leerkrachten in de bovenbouw van het po kunnen inzet- ten, te vinden is – een stuk duurzamer, handiger en leuker dan een Wordbe- stand, en zo hebben niet alleen zij er wat aan. Ze zijn trots op hun eindpro- duct. Ja, het was een hoop werk, 'maar het is voor ons allemaal heel waardevol geweest. We weten nu zoveel meer dan hiervoor en we kunnen het straks alle- maal in de praktijk gaan inzetten.' ●

ambitieuusleesoffensiefolb2023
jouwweb.nl

AGENDA

DECEMBER

31 DECEMBER
Bekendmaking Hebban Favoriet 2023
hebban.nl

JANUARI

22 JAN
Stap op de Rode Loper Amsterdam
stapopderodeloper.nl

24 JAN
Het Nationale Voorleesontbijt
hebban.nl/nationalevoorleesdagen

24 JAN-3 FEB
De Nationale Voorleesdagen
Help! Een verrassing! van Miriam Bos (Lemniscaat, 4+) is verkozen tot **Prentenboek van het Jaar 2024** en voert de Prentenboek Top 10 aan.
hebban.nl/nationalevoorleesdagen

25 JAN
Gedichtendag
poezieweek.com

25-31 JAN
Poezieweek in Nederland en Vlaanderen
Het thema van de Poëzieweek 2024 is 'thuis' vanuit de gedachte: de mooiste woorden ontspruiten vaak op de plek waar we ons het meest thuis voelen. Edward van de Vendel schrijft het Poëziegeschenk 2024.
poezieweek.com

FEBRUARI

26 FEB T/M 1 MRT
Literatuur
Deze week reist een team van 21 enthousiaste schrijvers, met onder meer 3PAK auteurs Philip Huff, Rima Orië, Marie Lotte Hagen en Nydia van Voorthuizen, langs zo'n honderd middelbare scholen.
hebban.nl/boekenweekvanjongeren

MAART

4 MRT
Stap op de Rode Loper in Utrecht

11-19 MRT
Boekenweek
Het thema van de Boekenweek 2024 is 'Bij ons in de familie', het Boekenweekgeschenk *Gezinsverpakking* wordt geschreven door de familie Chabot.
hebban.nl/bw2024

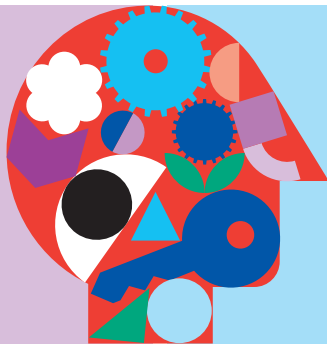
foto: Vincent Mentzel

25 MRT
Stap op de Rode Loper in Eindhoven
stapopderodeloper.nl

26 MRT
Bekendmaking Boon voor fictie en non-fictie en Boon voor kinder- en jeugdliteratuur
deboon.be

26 MRT
Slotdag van de Inktap
Dit jaar strijden *De menseneter* van Tom Hofland, *Het lied van ooeivaar en dromedaris* van Anjet Daanje en *De Mitsukoshi Troostbaby Company* van Auke Hulst om de literaire jongerenprijs.
inktaap.nl

LEZEN
CENTRAAL

VAN
DENKEN
NAAR
DOEN

Over het toepassen van kennis over een effectieve (voor)lees-aanpak in de school en in de kinderopvang

SAVE THE DATE 17 APRIL 2024 BEATRIX THEATER UTRECHT

We weten in theorie inmiddels veel over een effectieve (voor)lees-aanpak. De praktijk is weerbarstiger. Hoe kun je in de kinderopvang, het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs aan de slag met een adequate leesaanpak? Hoe richten we het onderwijs en het dagprogramma in de kinderopvang zo in dat alle kinderen opgroeien tot lezers? Welke didactiek is passend en welke activiteiten organiseren we?

Lezen Centraal biedt informatie en inspiratie om over de drempel te stappen en samen met het team en de (voor)leesconsulent de weg in te slaan naar een motiverende en effectieve (voor)lees-aanpak.

Sprekers In het plenaire ochtendprogramma:

- **Coen Simon** belicht het thema vanuit filosofisch perspectief.
- **Joanneke Prenger** van Stichting Leerplan Ontwikkeling vertelt hoe de nieuwe kerndoelen Nederlands uitnodigen om het leesonderwijs in het po en vo (nog) beter aan te pakken.
- **Maria Streefkerk** licht vanuit haar onderwijspraktijk toe hoe (jeugd) boeken een onmisbaar onderdeel zijn van het taalonderwijs op haar school.

In de middag zijn er verschillende verdiepende en praktische deelsessies. Tijdens de laatste deelsessie kan elke bezoeker een auteur of illustrator ontmoeten.

De presentatie is in handen van **Milouska Meulens**.

Het volledige programma van LezenCentraal staat half januari 2024 op lezen.nl

Steun tijdschrift Lezen met een vrijwillige bijdrage van €15,- per jaar

Zo kunnen wij het blad blijven maken! Alvast bedankt voor uw medewerking.

Hoe kunt u bijdragen?:

Maak **€15,-** of meer over naar rekeningnummer: **NL71 ABNA 0106 1306 68** onder vermelding van Tijdschrift Lezen.

Of scan deze QR-code voor betaling.

